Anul XIII
31 (431)
Sîmbătă
1 august
1970
8 pagini
1 leu

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

IULIA IONIŢĂ : PORTRET

cîntece de vară

de Miron Radu Paraschivescu

Piatra

Un joc de fulgere e totul
În jurul meu ; sunt într-un bal
În care mie-mi sunt plus-potul
Pe drumul larg şi triumfal.

N-am învăţat de-atîta vreme
Decît să fac ce-am mai făcut,
Nimica n-am de ce mă teme :
Condeiul meu e-aproape mut.

Din tot ce ştie el să spuie
Nu e nimic ce s-ar putea
Să înfierbînte o statuie
Sau să sclipească într-o stea.

De ce, cînd un nebun aruncă
O piatră, zece înţelepţi
Sar toţi în unda cea adîncă
Să cate-n urma ei peceţi ?

Descîntec

Ce mincinos e cerul şi ce leneş !
Adună norii să-i alunge iar
Cînd, deşertînd căldările de iar,
M-aprinde parc-aş fi Curcanul Peneş.

Idilă în Dobrogea

Înfiorat îi luasem mîna,
Cu inima în gît zvicnind.
Ea, palidă ca-ntotdeauna,
Mi-a dat şi pieptul să-l cuprind.

Prea covîrşit de-aşa povară
Cum numa-n vis se mai putea,
I-am sărutat întîia oară
Codaţii ochi de rîndunea.

Iar printre brusturi şi legume,
Pe roase culmi, la Cetlagea,
Un smeuriu apus pe lume
Din zarea lîncedă curgea

Jebel, 1968

Aură

Poate-i un lucru ce-a venit,
Poate ca mîine va trece.
Pilpîie spaima în mine
Flacăra-i verde şi rece.

Cerul e numai ruine,
Pomii rotunzi ca un zece
Dacă mă lasă, în cine
Spaimele au să se-nnece ?

Dar mi se pare că vine
Calmul, albastru extaz
Peste un vis în ruine

Ce-mi poate face necaz
Dacă prin sfere străine
Singur mai trec, ca un gaz.

Lupta cu îngerul

Dulce, înaltă mireasmă
Salvia-n catapiteasmă.
Nimeni nu vine, decît
Îngerul alb, amărît,
Care m-apucă de gît
Ca pe-un prietin şi frate.
Îngere, nu ai dreptate :
Tu pentru mine-ai lăsat
Zborul înalt, şi păsat
Din mil, făină şi mei,
Ai tot gătit pentru-ai mei.
Îngere, du-te mai bine
Colea, în case vecine
Unde se roagă la tine
Ciţi ştiu de plîns şi suspine.
Eu sunt uscat, găunos,
Măduva-mi plînge în os,
Mestic urît cu frumos,
Cred într-o sfîntă sminteală,
Dor mi-e puţin de cerneală,
Dar mult mai mult de beteală.
Fiindcă ea-mi spune de-o ţată
Astăzi din lume plecată
Roşu cu părul pe umeri,
Ani pînă-n şaişpie, de-i numeri,
Glesna ei de căprioară,
Coapsă de unde scoboară,
Violoncel şi ghitară ;
Cuib rîndunica, vezi bine,
Cată în sinii ei tineri,
Risu-i preface-n ruine
Zîmbetul ochilor mei.
Ştie ea, ştie prea bine
Unde să pună temei.
Îngere-ai milă de mine,
Dă-mi mai urîte femei
Şi mai bătrîne-ar fi bine,
Fiindcă mă sperii să cred
Că-i gura ei pentru mine.
Greu mi-e să nu îmi reped
Braţul de treste, liană
Să-i înfăşor după gît,
Fie de-ar fi chiar icoană
Care să-mi ţie de-urît,
Cu preţul scump zăvorît...
Iată-i şi tînăra mamă :
Bat înc-odată la poartă,
Tace şi muma, ca moartă.

Dilema Alecsandri

Recitind *Pastelurile* lui Alecsandri, am găsit oarecari motive de îndoială cu privire atît la „tehnica (predominant) picturală", cît şi la definirea lor de către G. Călinescu drept „un calendar al spaţiului rural şi al muncilor cîmpeneşti", în sensul virgilienelor *Georgice*. Mai degrabă, cum zice tot G. Călinescu, „*Pastelurile* reprezintă o lirică a liniştii şi a fericirii rurale, un horaţianism". Dar cu aceasta n-am spus totul.

În *Serile la Mircești*, (care inaugurează, în volum, Pastelurile), Alecsandri evocă, mai pe faţă ca oriunde, intimitatea domestică, euforia la gura sobei, meditaţia la masa de scris. Elemente ale liniştii şi fericirii rurale ? Desigur. Dar mai important mi se pare alt lucru şi anume sugerarea, de la început, a unei *rupturi* între spaţiul naturii şi spaţiul imaginaţiei, separarea unui „înăuntru" de un „afară". Prima strofă a primei poezii din ciclu ne introduce, de fapt, într-un univers închis : „perdelele-s lăsate şi lampele aprinse ; / În sobă arde focul, tovarăş mîngîios. / Şi cadrele-aurite ce de pereţi sînt prinse, / Sub palida lumină apar misterios".

Pentru ca ultima strofă să ne lase să bănuim, o dată cu declinul imaginaţiei, sfîrşitul acestui spaţiu secret al poemului : „Aşa-n singurătate, pe cînd afară ninge, / Gîndirea mea se primblă pe mîndri curcubei / Pînă ce se stinge focul şi lampa-n glob se stinge. / Şi saltă căţeluşu-mi de pe genunchii mei".

Iată o caracteristică oarecum neaşteptată, fiind la mijloc o poezie pretins descriptivă : atitudinea lirică originară nu constă în contemplarea naturii, ci în *refugiul într-un spaţiu închis şi protector*. Acest spaţiu este camera. Trăgînd perdelele, aprinzînd focul şi lămpile, poetul marchează trecerea din natura propriu-zisă într-un loc unde intemperiile nu pătrund şi liniştea e deplină. Impresia de loc închis, izolat, se măreşte prin zugrăvirea iernii de „afară".

„Aşezat la gura sobei noaptea pe cînd viscoleşte..."

Nu întîmplător primele pasteluri vorbesc de iarnă, de viscol, de ger : primejdiile din exterior clarifică sentimentul de securitate din interior, care este tema latentă, difuză, a tuturor poeziilor „de natură" ale lui Alecsandri. Punctul lor de plecare nu trebuie căutat în descrierea naturii, ci în încercarea de a o aboli. Şi, mai ales, nu teroarea de „borcal" (ca o însuşire a firii poetului) explică această permanentă mişcare retractabilă, recluzivă ; din contra, mişcarea e aceea care se află la originea deselor metafore ale „miezului iernii", ale gerului „aspru şi sălbatic", ale viscolului ce spulberă potopul de zăpadă. Căci mişcarea de recluziune se observă şi cînd obiectul aparent al pastelurilor este primăvara sau vara : „natura" lui Alecsandri este mereu proiecţia unei imaginaţii care se simte la adăpost. Poetul nu priveşte în „afară" decît spre a realiza mai complet satisfacţia de a se găsi în loc ferit. Lirismul *Pastelurilor* provine din emoţia recluziunii, nicidecum din contemplaţia naturii.

Însă o dată cu desăvîrşirea închiderii, imaginaţia se poate redeschide spre cerul ei interior ; după ce a abolit natura, care îi inspira teamă, poetul o reinventează sub o înfăţişare confortabilă. „Prin fumul ţigaretei ce zboară în spirale", el contemplă o natură care are aparenţa celei reale, deşi nu este decît închipuire : în care ploaia nu udă, gerul nu muşcă, tunetul nu loveşte. Sîntem în cea mai pură convenţie şi plăcerea poetului constă mai puţin în a produce imagini veridice decît în a explora pînă la capăt certitudinile spaţiului său închis.

Această natură confortabilă trebuie să fie numaidecît şi sistematică. Ceea ce G. Călinescu numeşte „calendarul spaţiului rural" este, în fond, calendarul unei imaginaţii, ordinea prin care imaginaţia caută să repete natura. Alecsandri n-ar fi avut de ce să facă inventarul anotimpurilor, dacă ar fi descris cu adevărat natura. Impresiile noastre sînt spontane. Imaginînd însă o natură confortabilă, el procedează după un plan, îşi propune teme (cucoarele, Florile, Paştele, secerişul, etc...), asigurînd o rotaţie fără greş a anotimpurilor şi a activităţilor corespunzătoare, veghind să nu se strecoare nici o inadvertenţă. Imaginaţia este totdeauna mai sistematică decît natura.

Nicolae MANOLESCU

în fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare

Compromisul cu lucrurile

— Într-un număr trecut spuneaţi că rolul de oracol pe care vi-l acordăm în loc să vă crispeze, vă face suficient de vesel şi de senin ca să puteţi vorbi despre lucruri grave. Ce rol ar trebui să vă acordăm ca să vorbiţi despre lucruri vesele şi senine ?

a. p.

— E suficient să acceptăm sugestia că cititorului îi plac astfel de lucruri, mai ales că întîmplări vesele aş putea să povestesc tot atît de multe cîte sînt ele cînd le trăim de dimineaţa şi pînă seara. De pildă de cînd m-am mutat, mereu mi se strică tot felul de lucruri din casă. Asta n-ar fi nimic, dar abia acum înţeleg pasiunea pe care o pun unii oameni ca să dreagă ceva. Ei bine, lucrul nu se lasă dres cu una cu două, ba chiar nu se lasă de loc, are misterul lui, şi cel mult dacă îţi permite să te aranjezi cu el, să ajungi adică la o soluţie de compromis, dar de dezlegat nu se lasă dezlegat.

Cînd am intrat în noua casă, prima oară, în baie persista un miros de canal, deşi instalatorii pe care-i angajasem şi-i plătisem cît ceruseră, lucraseră multe zile cu toată sîrguinţa înainte de a pleca. „Ei, mi-am zis, nu e nimic dacă mai chem încă unul pentru un fleac". A venit, s-a arătat foarte nemulţumit de felul cum lucraseră cei dinainte şi mi-a spus foarte hotărît şi cu acea convingere care-ţi face totdeauna plăcere cînd vezi că un om e atît de sigur de meseria sa : „Aici n-au fost instalatori" „Ba au fost", i-am aparat eu jignit că se punea la îndoială şi priceperea mea în a mă descurca. „N-au fost ; aştia erau plăcintari, nu instalatori."

S-a apucat de lucru, a umblat pe-acolo cu o lampă, scociorînd cu mîna prinăuntru vreo juma' de zi. L-am plătit şi a plecat. N-au trecut cîteva ceasuri şi mirosul a revenit. M-am interesat prin vecini ce poate să fie şi mi s-a spus că s-ar putea ca toată pricina să fie de la gura de canal.

Am telefonat I.C.A.B.-ului şi după controlul făcut s-a constatat că nu de-acolo venea. Am chemat alt instalator. I-am povestit toată chestia, plus faptul că mai fuseseră înaintea lui vreo trei, iar el a avut un suris indulgent, mai mult pentru sine. Adică, părea el să-şi spună, sînt tot felul de escroci pe lume, se-ntîmplă. Şi mi-a explicat că sifonul de sub baie trebuie să stea în apă şi că aşa cum e acuma nu stă. Apa n-are nivelul necesar. Şi sigur că prin ţeava tăiată se întoarce aerul din canal şi intră în baie. „Dar lăsaţi, astea nu vă privesc pe dumneavoastră, mi-a zis el. V-aranjez eu totul". Şi a doua zi m-am pomenit c-a venit cu două plăci de plumb semisferice, tăiate pe din două, care trebuiau puse acolo, ca să acopere locul unde era sifonul şi să nu mai vină acel aer neplăcut. L-am plătit şi a plecat. Ce simplu ! mi-am zis. Nu puteam să dau peste un om ca ăsta de la început ? De ce neapărat trebuia să vină la mine atîţia inşi care se dădeau drept instalatori cînd ei, vorba ăluia, erau cine ştie ce cofetari

A doua zi dimineaţă cînd intru în baie să mă rad dau de acelaşi miros de care credeam că, în sfîrşit, scăpasem. Am chemat alt instalator. Peăsta l-am prevenit că ştiu că e o problemă dificilă şi să-mi spună de la început dacă o rezolvă sau nu, că îl plătesc numai dac-o rezolvă. Să studieze bine totul dinainte, fiindcă altfel pierde vremea degeaba. Asta i-a dat într-adevăr de gîndit şi, după cîteva ore, mi-a spus ciatînind din cap, minunîndu-se şi el : „Plăcile alea de plumb n-au nici un rost. Instalaţia e absolut normală şi toată problema vine de-acolo că, nu se ştie cum, după utilizarea rezervorului de sus, dracu' ştie de ce, se absoarbe şi o parte din apa din nivelul sifonului. În momentul acela sifonul rămîne descoperit şi prin el vine un miros de jos din canal. Nu-nţeleg de ce se-ntîmplă chestia asta". Zic : „Şi ce e de făcut ?" „Tehnic vorbind, mi-a răspuns el, nu e nimic de făcut. E ca şi cum te-ai întreba de ce un om e mai aşa şi altul mai altfel. Sînt normali amîndoi, dar nu se aseamănă, aşa e şi aici. N-ai ce să zici de instalaţie, seamănă perfect cu alta care izolează complet scurgerea de aerul din baie, dar de ce dracului nu stă ea apa din sifon la locul ei şi se simte atrasă de cea care cade din rezervorul de sus, nu pricep. Nici un inginer n-ar putea să rezolve problema". „Bine, spun eu, zici că tehnic nu se poate nimic, dar practic ? Ţi-nchipui că n-o să mă convingi să mă resemnez şi să accept teoria dumitale. Un lucru bun trebuie să meargă bine, ce mai încoace şi-n colo". „Hm, face instalatorul, sceptic. Aşa credeţi dumneavoastră ? Mă rog ! Vreţi să ştiţi ce să faceţi practic ! Practic, adăugă el, şi faţa i se lumină într-un suris, din cînd în cînd aveţi grijă şi daţi şi dumneavoastră drumul la baie, între două băi, să se umple sifonul, ca să nu mai vină mirosul. Cam o dată pe zi !" „Bine, zic, şi asta pentru tot timpul cît voi locui aici ?" „Da, zice, asta e floare la ureche. Sînt alte situaţii în care pereţii sînt uzi complet, de sus pînă jos, şi nu se ştie de unde !"

GABRIELA PĂTULEA DRĂGUŢ : „MORIŞCA"

L-am plătit pentru acest sfat care într-adevăr m-a dus la un compromis acceptabil cu instalaţia mea care în orice caz ca gravitate era un nimic faţă de nişte pereţi care ar fi uzi şi cînd credeam că am terminat cu baia, au început să se strice flotoarele. Cu astea însă n-am putut ajunge la niciun aranjament. Le-am reparat, dar asta e prea simplu zis „reparat", fiindcă nu ştiu cum sînt făcute şi aceste sisteme de ţinut apa sus în rezervoare, că din două în două săptămîni trebuiesc înlocuite. Ei bine, de vreo trei luni nu se mai găsesc. Odată unul dintre instalatori mi-a arătat unul nou luat de la magazin, neperforat. Asta i se părea şi lui ceva foarte demn de interes, se uita la el şi nu-i venea să creadă, ca şi cînd ar fi fost mare brînză un flotor cu dispozitivul neperforat. 12 lei ! Mare cheltuială ! Sînt unii oameni ai caror părinţi n-au fost niciodată bogaţi şi fiii lor vor să fie, şi cred că cu economia de la un flotor pot să se procopsească.

Într-o zi mi-a căzut o lentilă de la ochelari şi s-a spart. N-am avut nici o tresărire, mă duc, mi-am zis, la o cooperativă de optică medicală, îmi pune altă lentilă şi gata. Nu mi se mai întîmplase asta de vreo trei-patru ani. Am intrat în prima şi am ieşit repede, fiindcă era prea aglomerată. La a doua am dat de aceeaşi aglomeraţie şi la fel şi la a treia. Ce-o fi cu asta? m-am întrebat. A crescut numărul orbilor din Bucureşti ? Şi am stat la coadă liniştit, de trei ori, în trei saloane diferite, în care mi s-a dat acelaşi răspuns : „Da, vă facem, dar aveţi de aşteptat două luni de zile" „De ce ?" zic. „N-avem lentile". „Bine, zic, eu am acasă ochelari de rezervă, pot să aştept şi mai mult de două luni. Dar dacă alţii nu au ? Flotoare, mai înţeleg că nu se găsesc, am adăugat eu spre nedumerirea tuturor de-acolo, dar cu luminile ochilor ce facem ?"

Şi am ieşit afară şi mi-am adus aminte de unul care, pe vremea copilăriei mele, venea prin sat cu o ladă în spinare în care avea de toate : un *marchidan*. Striga : „Hai la zdringuri, ciochii, ace, brice..." şi încheia aşa : „...şi ochelari pentru cine nu mai vede, doamne fereşte !"

Era el un biet *marchidan* care bătea drumurile ţepene de ger ale satelor (îşi vindea marfa mai ales pe păr de porc şi noi ştiam că după anul nou trebuia să apară negreşit), dar aşa nenorocit cum părea să fie, tot nu se dădea el pe unul care avea nevoie de ochelari. Şi avea dreptate.

Marin PREDA

cronica pietonului

Seneca

Aflăm că în noua staţie de metrou pariziană, **ÉTOILE**, potrivit unor măsuri de înfrumuseţare a „lumii de dedesubt" în care oamenii îşi petrec o bună parte din timp, circulînd, se poate citi pe un panou această frază a lui Seneca :

„Nu fiindcă lucrurile sînt dificile, nu îndrăznim, ci fiindcă noi nu îndrăznim, lucrurile sînt dificile".

Ne oprim o clipă, repetînd cu speranţă : **fiindcă noi nu îndrăznim, lucrurile sînt, ni se par sau devin dificile...**

Cetăţeanul grăbit, şovăind în pragul unei acţiuni, va găsi în sentinţa filozofului acel plus de cutezanţă care îi va face problema uşoară, deşi rămîne de văzut despre ce fel de acţiune este vorba şi care-i problema. Pentru ce trebuie să îndrăznim, nu ştim niciodată prea bine, dificultatea ia altă înfăţişare, şi noi trebuie să îndrăznim din nou, ca să cunoaştem preţul îndrăznelii adevărate.

Ce efect ar avea, în locul reclamelor pentru încălţămintea de pînză ce efect ar produce, într-unul din noile pasaje subterane de trecere bucureştene, versul-cheie al existenţei noastre pe care o credem totdeauna aceeaşi :

„Trecut-au anii ca nori lungi pe şesuri..."

CANDID

cronica literară

Perpessicius: memorial de ziaristică

Mărturisesc că nu cunoșteam aceste articole. Ele ne fac surpriza de a descoperi un alt Perpessicius decît acela pe care îl știam din foiletoanele literare. Un Perpessicius care renunță la ceremonia frazei, un spirit polemic tăios, deschis, intolerant, iritat — ca și Eminescu — de canalia liberală și de bizantinismul politicii noastre. Foiletoanele sînt scrise între 1928-1933 și au ca temă esențială comedia patriotardă și umanitaristă jucată de guvernanții români după război. Un articol spune totul în acest sens. El se cheamă **Incapacitate și cinism,** și vrea să dovedească, între altele, că Partidul liberal, la putere de multă vreme, n-are o doctrină socială constructivă și practică, prin ziare, o demagogie cinică. Iată în ce chip spune toate acestea criticul care, cînd este vorba de o operă literară, îmbracă orice rezervă în două pînă la nouă voaluri de cordialitate: „Observați totodată că nimic, dar absolut nimic nu îndreptățește îngîmfarea cu care partidul monopolului de guvernămînt s-a cocoțat pe gardul politicii de după război, amintiți-vă neîntreruptă serie de patente dovezi de incapacitate, începînd cu Turtucaia și sfîrșind cu împrumutul camuflat de 20 milioane dolari, de ieri — alaltăieri, nu uitați că între aceste două pietre de hotar, mai exact adevărate lespezi de mormînt, ale României Mari se închide, zi de zi, toată putreziciunea moravurilor politice promovate de liberali — pentru a surprinde imensitatea acestui pustiu, cu dunele lui de nisip înfierbîntat, fără nici o surlătoare, cu simunuri devastatoare și cu hoituri de caravane momite pe drumurile pierzării. E însuși aspectul marei dezolări politice, patronată și exercitată de liberali. Ce alhimie, atunci, a putut, poate și — nu-i place lui Dumnezeu — va putea să mai aurească tinicheaua acestor spezi și sulițe cu care garda îmbătată de vinul îngîmfărilor nejustificate păzește aceste tronuri de brad și aceste gropnițe boltite și pline de toate comorile siluite? Ce alhimie?". Perpessicius reia, deci, din punctul său de vedere — și punctul său de vedere este acela al unui intelectual care a trecut prin experiența dură a războiului — procesul liberalismului românesc, început, cu mult timp înainte, de Maiorescu și Eminescu. Însă aceia aveau o doctrină socială și vorbeau în numele unui partid politic. Ziaristul dintre cele două războaie, cînd este — cazul lui Perpessicius — și scriitor, nu mai crede în nici o doctrină. Punctul din care el privește viața societății este acela al cetățeanului de rînd („naivul contribuabil"), enervat de atîtea societăți de binefacere, de congresele și conferințele unde se discută — la nesfîrșit și fără nici un rezultat, — despre condiția individului pauperizat. Temele ziaristicii eminesciene (ipocrizia „roșiilor", oratoria găunoasă, parlamentarismul etc.) nu și-au pierdut, așadar, actualitatea după făurirea României Mari. Ele revin cu insistență și în acest memorial de ziaristică, neașteptat de corosiv. Pretextele sînt firești altele. Perpessicius vorbește, acum, despre „Fi dac", despre comisiile de binefacere, pensiile invalizilor de război, procesiunile pioase la mormintele eroilor, discursurile din parlament, despre doamna Alexandrina Cantacuzino, prezidenta multor conferințe etc., voind a da o idee despre trufia și perfidia liberală. Ziaristul renunță la orice protocol, și propozițiunile sînt atingătoare. Într-un loc e vorba de „silnica dominație aproape seculară a liberalilor", în altul de „nobilele noastre snobisme", despre — apoi — „eroii de paradă", „ipocrizia în haine de gală" „cavalerism de operetă", „monitorul patriotismului de duzină", „rivna masoneriei școlare", „stupida gogoașă națională" și nu se sfiește a numi hotărîrea parlamentarilor de a-și încasa diurnele pe timpul vacanței o „imensă nerușinare". Polemismul acesta acut nu se pierde în abstracțiuni confortabile — cum se întîmplă adesea în ziaristica noastră — ci coboară la lucruri mai lumești, cum este acela al societăților filantropice. Aici revine în discuție Alexandrina Cantacuzino, oaia neagră a foiletonisticii lui Perpessicius. Onorabila Alexandrina este un Trahanache feminin: președintă a Societății femeilor ortodoxe, președintă a Comitetului pentru îmbunătățirea traiului, consilieră municipală, președinta „Fidacului", reprezentanta noastră la Geneva etc. Începînd un nou articol, pe tema — de exemplu — a invalizilor de război **(Promenada mutilaților),** ziaristul se gîndește că ar putea să provoace curiozitatea societății filantropice feminine, în fruntea căreia se află, firește, inevitabila Alexandrina Cantacuzino, înzestrată cu darul ubicuității. Să mai scrie, atunci, articolul, să mai protestezo?! Ar fi să pună în mișcare mecanismul dinainte. Criticul este cu premeditare sceptic: „Sau poate ca să dăm de lucru nobleții feminine din România? Acelei noblețe extenuate de filantropie și de patronaje, preumblată în mașini de lux, pentru a căror întreținere nu se știe cît din subsistența de rigoare a invalizilor se cheltuiește? Nu. Să lăsăm glumele. Să lăsăm noblețea feminină să se descurce în noi și noi filantropisme și să alungăm tichia aceasta de mărgăritar de pe cheliile noastre sufletești..."

Capodopera polemică a lui Perpessicius este foiletonul **Un homerid al gramaticii: Timolean Danaos.** Aici stilul devine insinuant, obsecvios. Timolean (Pisani, desigur, floarea polemismului de altă dată) este „Nestorele ziarismului dacoroman". Formula din urmă ne pune în gardă față de seriozitatea prețuirii date înainte. Tot articolul este o acumulare de laude perfide. Timolean Danaos și-a propus să învețe pe români cum să scrie corect. A dat și dă, fără încetare, sfaturi în această direcție. Ziarele sînt pline de „neîntrecutele-i cataplasme gramaticale". El poate fi considerat un veritabil Catone Censorius, — un „homerid al gramaticii", „un Thersit al asediului gramatical" etc. Construcția polemică se bazează pe o posibilă apropiere dintre numele temutului Catone daco-roman și o formulă din Virgiliu („timeo Danaos"). Știința polemistului este de a introduce în texti ironiile cele mai mușcătoare și de a păstra, în același timp, un aer de solemnitate.

Aria problemelor este întinsă și, în **memorialul** de față, ziaristul își grupează foiletoanele în XII capitole tematice **(politice, victime de război, editilare, salariați și pensionari, școala, pacifism** etc.). Majoritatea dintre ele vizează partidul liberal. Altele se referă — în aceiași termeni — la guvernarea partiduiui țărănesc. Persessicius este, deci, un spirit independent. Cînd se apropie de zona literaturii (cap. **Litere și cultură, Arte),** el redevine protocolar și liric. Apariția unei reviste în urbea natală, Brăila, îi smulge accente elegiace. Fapta avocatului S. C. Sava (redactorul publicației despre care este vorba) i se pare extraordinară. Nu mai puțin semnificativă și mai plină de poezie este, în ochii criticului, accea a inginerului Gh. T. Marinescu, redactorul **Analelor Brăilei.** O ceremonie critică nu lipsită de savoare și — repetăm — de lirism, înconjură aceste apariții modeste. Articolele nu mai reprezintă o surpriză pentru noi. Este Perpessicius din **Mențiuni critice** și **Jurnal de lector:** amical, elegiac, cu digresiuni savante și o imagistică supravegheată. Fraza se întinde acum ca o salcie plîngătoare deasupra textului, absorbind toate lacrimile lui lirice. Să citățm și această prezentare a poeziei sentimentale a Elenei Farago: „D-na Elena Farago este întîia noastră poetă care a făcut din vers mai mult un fir de însăilat cuvintele și în fragila pînză de păianjen a strofelor sau romanțelor d-sale a aruncat, ca pe o urnă de lacrimi, în miniatură inima d-sale suferindă. Și, cum se întîmplă adesea, în ținutul acesta de miracole al poeziei, pînza de păianjen nu numai că nu s-a destrămat, dar a învăluit, cu gingășii de cuib, pe această pasere rănită și gemetele ei le-a prefăcut în cîntece. Este în poezia d-nei Elena Farago, și încă din volumul debutului de la 1906, o continuă aspirație, un continuu apel către pasărea albastră a dorului și continua frîngere a inimii. Dar inima aceasta, care așa de pu ternic știe să dorească, în aceeași măsură știe să și sufere. Nimeni n-a scris, și nu numai în poezia feminină, de la noi, unde este unică, tînguiri de iubire, mai discrete, mai ferite de larma răspîntiilor, mai umile în înălțarea lor smerită..."

Judecata critică este discutabilă, dar nu ea constituie factorul esențial în literatura critică a lui Perpessicius, ci altceva: capacitatea de a reconstitui emoția lecturii. Căci, pentru autorul **Mențiunilor,** critica este, lucru hotărît, o **metaliteratură,** un prilej de jubilație sau de tînguire în marginea operei. Întîlnirea cu o carte reprezintă pentru critic o zi de sărbătoare. Cutezînd să o prezinte, el își pune, în consecință, un costum de gală. Faptul extraordinar este că Perpessicius se supune acestui ceremonial de aproape o jumătate de secol. El scrie, adică, de cincizeci de ani despre cărțile altora și n-a avut, se pare, nici un moment sentimentul zădărniciei sau, de l-a avut, nu l-a arătat. Iată un lucru ce întrece orice închipuire!

Eugen SIMION

---

avant premieră editorială

BUJOR VOINEA

„Elementele"

(versuri) Volum de debut. Editura Eminescu

●

PAUL TUTUNGIU

„Imperiul neodihnei"

(poeme). Editura Eminescu

MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE. RUGĂM COLABORATORII SĂ NE TRIMITĂ LUCRĂRILE DACTILOGRAFIATE.

★

SCRIITORII CARE AU CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE SÎNT INVITAȚI SĂ ANUNȚE LA SECRETARIATUL REVISTEI NOASTRE TITLURILE RESPECTIVE, INSOȚITE DE UN PORTRET FOTO, PENTRU A FI ANUNȚATE LA RUBRICA AVANTPREMIERA EDITORIALĂ.

---

comentarii critice

Demnitatea ideii

Iată un nou „roman de dragoste", apărut în Editura *Eminescu*. Este vorba de *Patul lui Procust*. Întîmplarea face să ne ocupăm în ultimul timp cu precădere de această colecție care, adunînd sub un titlu comun opere atît de variate, demonstrează într-un mod original explozia de sensuri pe care marii scriitori o pot aduce temelor consacrate. Dacă s-ar limita numai la romanele sentimentale, editura ar fi consecventă, dar ar deservi demonstrația.

Camil Petrescu nu este un sentimental, în sensul că el nu se lasă pradă efuziunilor. De la o înălțime rece, din aerul rarefiat al rigorilor intelectuale, privirea sa cuprinde cu limpezime spectacolul vieții. De multe ori însă spațiul incandescent al ideii se așează între conștiința sa și lume, astfel că lumea se deformează și ia forma unor tipare severe sau dispare cu totul absorbită de arderea clară a imperativelor absolute. Ca și Călinescu, Camil Petrescu este intelectualul care face judecăți a priori asupra existenței. El se află departe de filozofia lui Blaga (și, deci, de intuiționismul bergsonian) care trimite pe gînditor să se substituie fenomenelor pentru a lua act, prin iubire, de esența realului. Raționalist de construcție clasică, Camil Petrescu face din conflictele personajelor sale un adevărat joc al ideilor pure. De aceea teatrul scris de el aduce aminte de piesele lui Ibsen și Brecht. Toți trei seamănă prin dezbaterea de principii, dar deosebirea stă în cîmpul de investigație: Ibsen se ocupă de etică, Brecht de politică, iar Camil Petrescu de problema cunoașterii. În plus, scriitorul român are darul de a insista atît de mult asupra abstracțiunilor, încît ele încep să vibreze și să propage lirism. Farmecul rar al acestui gen de poezie intelectuală trădează însă oricînd luciditatea care îi stă la origine. Poezia, teatrul, romanul, eseistica sa, toate sînt rezultatul acestei lucidități care încearcă să-și asume datele realității fără a ieși ea însăși în întîmpinarea lor. O demnitate rece a principiilor născute o dată cu conștiința separă pe scriitor de realitatea fremătătoare. Patetismul operei lui nu e euforia cunoașterii, ci febrilitatea chemării. Cu o voce uscată de sete, scriitorul cheamă mereu o realitate suficientă sieși să se supună îmbrățișărilor sale. Dar ea rămîne fidelă propriei arderi care nu are nevoie de comunicare.

Suferința unui scriitor coboară totdeauna și asupra personajelor din opera sa.

Transpusă echivoc în termeni eroticl, drama demnității ce face imposibilă comuniunea apare și în romanul *Patul lui Procust*. Fred Vasilescu și doamna T. se cheamă cu disperare, dar toată energia apelului lor se comprimă într-o așteptare tăcută. Ei nu vor să renunțe la individualitate fiindcă sînt demni și nici măcar nu înțeleg că acesta e sacrificiul ce li se cere. Ei nu-și dau seama că dragostea e un act de umilință, de depersonalizare. Ca și în cunoaștere, individul trebuie să renunțe la personalitate pentru a se confunda cu un element din afară. Iar înțelegerea se produce abia cînd subiectivitatea s-a dizolvat cu totul în noul cadru de existență. E drept că în procesul cunoașterii reciprocitatea abandonului e mai puțin evidentă. S-ar părea că acolo subiectul cedează totul în favoarea obiectului, mînat de un tragic instinct al cedării. În realitate, obiectul nu rămîne pasiv ci, primind dăruirea, se deformează, se deschide relațiilor și rezultatul e adevărul, o progenitură trufașă care își alungă părinții din sfera interesului general. Contopirea reciprocă și plină de umilință în favoarea progeniturii, aceasta e esența comună a cunoașterii și iubirii. Avînd o viață interioară bogată, Fred Vasilescu și doamna T. vor să facă fiecare, din partenerul iubirii, un individ într-o casă străină. Ei nu înțeleg că pentru dragoste ar trebui să renunțe la ceea ce le aparține, să se dăruie unul altuia goi, contopiți într-o realitate ce abia se va naște. Drama lor e o dramă a frigidității intelectuale. E ca și cum gînditorul ar implora eerul să se supună speculației filozofice. Sentimentul unicității duce la această tragică indisponibilitate. S-ar putea obiecta că Fred Vasilescu și doamna T. nu sînt închiși în propria lor suficiență, că ei nu sînt sterili, că au nevoie unul de altul. Da, dar au nevoie nu pentru a se abandona unei creații comune, ci pentru a se anexa unul altuia, cu sentimentul că *el* contează și nu legea care i-a adus un timp la lumină pentru ca ulterior să-i înlocuiască cu alții. Plenitudinea intelectuală e cauza unei asemenea semeții. Ca și într-o cunoaștere nerealizată din cauza obiectului inert și a cercetătorului distant, protagoniștii romanului gustă insatisfacția pînă la capăt. Tristețea lor e cu atît mai mare, cu cît ei nu înțeleg unde se află eroarea. Ei au impresia că sînt niște exemplare alese care se merită și care ar trebui să rămînă mereu împreună, dar ceva ciudat și absurd îi separă. Abia cînd vor vedea în jur alte drame își vor conștientiza propria lor situație și vor încerca să restabilească, pentru ceilalți, dreptatea. Aceasta cu atît mai mult, cu cît drama celor din jur e caricaturală și, deci, evidentă. În primul rînd, doamna T. asistă la eșecul iubirii lui D. care încearcă să se apropie de ea cu inițiative ridicole. Ca și în cunoaștere, eșecul se datorează inadecvării mijloacelor, mediocrității. De cîteva ori, doamna T. e gata să manifeste interes pentru D., dar acesta găsise tonul din întîmplare și se trădează imediat prin alte inadecvări. La rîndul lui, Fred Vasilescu va observa și el o asemenea dramă, tot asimetrică. Și de data aceasta mijloacele sînt inadecvate, dar nu din cauza mediocrității bărbatului, ci a femeii. E ca și cum mintea cea mai înzestrată s-ar adresa unei realități sărace în adevăruri. Doamna T. și Fred Vasilescu sînt generoși cu alții, dar nu cu ei înșiși. Asistînd la erorile aitora, ei ar vrea să intervină, să repare contradicția. Dar chiar și atunci cînd intervin o fac cu un sentiment de neangajare care se datorește tot independenței lor exasperante. Independența lor seamănă cu singurătatea regilor în castele imense. Salvați de umilința pe care o pretind legile firii, ei au libertatea evaziunii, dar nu se pot bucura de ea. Aceasta este, de altfel, și drama autorului cărții: chemînd lumea în imperiul ideilor sale, el nu primește răspuns și rămîne singurul suveran al acestui imperiu. Conștient că ceea ce a înălțat e de o stranie frumusețe, el se simte un nedreptățit și întoarce spatele lumii cu demnitate. Dar demnitatea sa e fără ecou și ascunde o nesfîrșită tristețe.

Înțelepciunea sadoveniană

Cazul Eugeniței Costea, care continuă seria romanului de dragoste inițiată de editura Eminescu, ne atrage atenția asupra unei înclinații pe care adesea nu îndrăznim să i-o atribuim lui Sadoveanu: este vorba de interesul marelui scriitor pentru faptul senzațional. Opera sa ne-a învățat că tot ceea ce se abate de la cursul normal este trecător și neînsemnat, că numai succesiunea nedezmințită a anotimpurilor rezumă trecutul și anticipa viitorul. Într-o asemenea viziune, cazurile complicate de conștiință ar aduce un haos de incertitudini morale. Cu toate acestea, Sadoveanu se apleacă fără sfială asupra celor mai misterioase manifestări, încercîndu-și parcă puterea de a găsi pretutindeni, chiar și în momentele de derută extremă, logica vieții. El privește pe om ca pe o ființă care își complică bucuriile sau suferințele fără a le putea însă falsifica în originea lor. În fața unei întîmplări mai ciudate, el nu-și spune „iată ceva care iese din sfera principiilor generale", ci „iată că pînă și aici se aplică aceste principii". Descoperirea adevărurilor vechi de cînd lumea în cele mai aberante manifestări, aceasta e singura uimire a înțelepciunii lui Sadoveanu.

Să recitim acum împreună **Cazul Eugeniței Costea,** roman, la prima vedere, atît de nesadovenian, prin psihologia de excepție a personajelor sale: Un bărbat își transformă sentimentul conjugal într-o mistică exaltată, pentru ca, apoi, sub dușul rece al realității, să repare contradicția omorîndu-se; un inspector din minister, un fel de Javert, se pune în slujba misiunii sale cu atît zel, încît se înstrăinează de sine; o fetiță de cîțiva ani simte obscur, ca Vitoria Lipan, încălcarea dreptății, iar mai tîrziu, ajunsă la vîrsta plenitudinii feminine, se răzbună pe mama sa rivalizînd-o în succesul erotic. Dragostea orbitoare a lui Laurențiu Costea nu e oare independentă față de cauza inițială? Nu, fiindcă iată ce ne spune Sadoveanu: „Amorul e o violenție a speciei; oamenii de sex deosebit se chiamă în vis, se caută în trezie, spun versuri și cîntă prostii, vin unul către altul, fug unul de altul, se urăsc, se doresc și nebunesc pentru ca să se continue seria". Cele mai de neînțeles comportări, deci și exaltarea utopică a lui Costea, au drept cauză o rînduială a firii. Dar alienarea lui Micu Columbaru? Nu înseamnă ea o sincopă a armonici, o malformație stranie din care Kafka a făcut cerul întregii sale lumi? De ce să privim lucrurile astfel cînd chiar și un cîine, un inofensiv animal, reprezentînd existența în splendida ei libertate biologică, e în stare să aducă de o sută de ori, cu o obstinență mecanică, pălăria aruncată peste gard de stăpîn? Bine, să admitem că așa e. Să admitem că și instinctul justițiar al Eugeniței Costea seamănă cu intuiția animalului care mîrîie la apropierea unui răufăcător. Dar cum ne vom putea explica extraordinara înflorire a feminității tocmai la ea, o făptură atît de fragilă, educată într-o mănăstire de maici? Știm, fenomenul are o cauză ereditară, dar ce e toată acea frenezie erotică de care, nu numai Eugenița Costea ci toată lumea mondenă pare cuprinsă? Sadoveanu, cu glasul lui înțelept, ne va lămuri că nu există numai un instinct al individului, ci și unul al comunității: „Europa (...) a pierdut în catastrofa războiului multe milioane de bărbați și o înțeles de ce femeia care e în primul rînd mama bărbaților, tinde inconștient să pună la loc pierderile. (...). Tot așa albinele, după ierni aspre, în care au suferit pierderi mari, au tendința de a roi excesiv, cînd soarele, zeul vieții, suie către solstițiul de vară".

În literatura lui Sadoveanu, ca și în toată literatura română, femeile sînt personajele cele mai memorabile. Aceasta din cauză că spiritul nostru e mai înclinat către contemplație decît către intelectualizarea fenomenelor. Într-o asemenea optică, bărbații interesează mai puțin, fiind mai reflexivi și, deci, mai autonomi, în timp ce femeia, care apără viața, e mai energică și mai importantă în ritual.

Mai ales moldovenii sînt astfel făcuți: înțeleg ordinea evenimentelor, dar nu le abstractizează; considerîndu-le drept urmări ale unor imperative ciclice, previzibile, nu se înspăimîntă la apariția lor, dar le prețuiesc originalitatea. Din cauza organizării lor patriarhale, moldovenii nu sînt priceputi în comerț și nu pot vedea în obiecte valoarea lor universală de schimb. Pentru ei lumea e făcută din elemente unice, neechivalente, așezate într-o veșnică rînduială. Obișnuiți a-și face totul de la început pînă la sfîrșit, ei văd în fiecare lucru originea lui. Știind mereu de unde provine totul, ei nu se pot juca recompunînd o lume arbitrară, nu pot alătura contrarii, deci nu pot specula. Lucrurile bine înfipte în istoria lor nu sînt disponibile pentru combinații surprinzătoare. De aceea nu vom întîlni, la moldoveni, paradoxul și nici construcția făcută de dragul construcției. Înclestați în lume ca într-un somn greu, ei nu-și pot schimba rapid expresia feței și, de aceea, cînd visul frumos urmează cosmarului, zîmbetul lor se desface cu greutate din geamăt. Ei n-au stări sufletești, ci credințe, ei nu se bucură de inteligență, ci de înțelepciune.

Sadoveanu e, poate, cea mai profundă întruchipare a înțelepciunii moldovenești, fiindcă lumea imaginată de el e o lume în care sălășluiește dreptatea. Nu e vorba de morala acestei lumi, ci de rînduiala ei. Sadoveanu nu împarte pedepse și recompense. El nu-și condamnă personajele sale și nici nu le ridică în slavi. Le privește cu ochiul cuprins de uimire al vînătorului care, așezat în genunchi în fața puiului de sălbăticiune, uită pentru ce a venit în pădure și se-ncîntă de miracolul vieții. El lasă lucrurile așa cum sînt și nu le răstălmăcește. Pentru Sadoveanu crima n-ar putea fi niciodată rezultatul unei iradiații solare insuportabile și nici iubirea — un maladiv elan spiritual renăscut la Veneția. El știe că oamenii se ucid pentru a se domina și se iubesc pentru a supraviețui.

Nu e oare plată o asemenea viziune? Nu, fiindcă ea are forța și adîncimea lumii inepuizabile. Operele care subordonează viața unei idei joacă totul pe o singură carte. Ele fascinează prin spiritualitate, dar se pot oricînd demoda. Povestirile lui Sadoveanu, însă, nu se vor putea demoda niciodată. Și, apoi, ele nu sînt lipsite de spiritualitate. Numai că spiritualitatea lor nu e capriciul unui intelectual în răspăr cu lumea, ci credința străveche a unui neam care a înțeles lumea și a lăsat-o în pace.

Alexandru ȘTEFĂNESCU

---

compendiu

DIM. RACHICI

„Absolvo te"

De o gravitate inflexibilă, Dim. Rachici pare a acorda deplin credit numai acelui gen de poezie care, străină de tentațiile exercițiului formal gratuit, este chemată să spună neapărat ceva, dacă se poate, ceva fundamental, în ordinea existențială a lucrurilor. O și declară raspicat, într-un soi de ars poetica: „Cuvîntul care-aduce / norii sau socrele: / care schimbă cursul apelor / și-nsuflețește / păsările de lut. // Unde se-ascunde.. / Cuvîntul care mișcă piatra / sau măcar firul de nisip. / Doamne, cuvîntul". (În așteptarea miracolului).

Într-adevăr, problematica recentei sale culegeri de versuri (ca de altminteri și a celor precedente: Între mare și cer, *1964,* Dinamica secundă, *1968) ne obligă să recunoaștem că este vorba de un program estetic pe care poetul înțelege să-l urmeze neabătut, pînă la capăt. Toate piesele incluse în sumar, în chip explicit, tind la ținuta unor glose direct ancorate în reflexia lirică. Așa se face că materia propriu zisă a poemului nu are altă chemare decît aceea de a inocula în conștiința și sensibilitatea cititorului o idee revelatoare. Reducînd chestiunea la esența ei, trebuie spus că două sînt căile de transfigurare metaforică a acestui filon meditativ: inscripția reflexivă, servită de notația succintă, aproape eliptică, și transpunerea parabolică, sprijinită pe desfășurări oarecum epicizate, în chip de scurte balade.*

Și într-un caz și într-altul, evident, reușita depinde, în egală măsură, de reala participare, pînă la deplina contopire, a celor două planuri ale demersului poetic, cel obiectiv și cel subiectiv, dar și de știința elaborării, în sensul exactei structurări compoziționale. Pentru prima formulă, un text precum cel ce urmează ni se pare pe deplin concludent: „Cu capul / pe butucul călăului; / și călăul nu se decide încă: / și secunda-n / jurul meu dilatîndu-se / golul în care cădea-voi..." (Tărîm virtual). *O apreciere similară merită și alte titluri:* Absolvo te, Sfinx presimțit, Lespede spartă, Lebedele ireale, Prefigurare, Șotron de unul singur, Saltul. *Într-un număr cel puțin egal, volumul conține poezii de aceeași factură compozițională dar care nu conving din cauza izbitoarei lor artificialități. Temă și argumentare plasticizantă rămîn cu totul în afara implicării lor în ceea ce s-ar putea numi suferința ontologic-lirică a poetului: „Cînd vîntul bate dinspre nord, / Copacii pling plecarea cocorilor. / Cînd vîntul bate dinspre sud, / ei pot spune de primăvară". etc.* (Copacii și vîntul).

Cît despre cealaltă modalitate ideatificată în carteo Absolvo te, *scurte balade grotești, de un sarcasm reținut, precum* Profanarea lui John — Tale — Capete — De — Ciini. Prin inelul de foc. Delfinul, O jumătate de elegie pentru pești. Poem pentru ochit pasărea *depun mărturie sigură în ceea ce privește remarcabilele aptitudini ale lui Dim. Rachici în această direcție.*

GH. ANCA

Eres

Cum au mai observat și alți comentatori, în cazul acestei cărți intitulată cu vădită intenție programatică Eres — evident, cu prețul unei maxime aproximații! — pînă la urmă este totuși posibilă identificarea unui anumit fiion tematic. Mai mult chiar, deși, într-o redactare ostentativ eliptică, primele secvențe ale volumului ne pun în temă cu modalitatea, să-i zicem epică, la care autorul are de gînd să apeleze. Gheorghe Anca își propune să îmbine tehnica retrospectivei halucinatorie, de sorginte onirică, cu aceea a rememorării autobiografice propriu-zise, plan mereu perturbat și el de cosmaruri. Ceea ce, în cele din urmă, ar trebui să ducă la structurarea unui soi de confesie eliberată de orice constrîngere literaturizantă și, deci, elocventă prin excepționala sa autenticitate ca document psihologic nemijlocit. Cu alte cuvinte, refuzul oricărei convenții. Întrebarea este însă dacă așa ceva e cu putință, știut fiind faptul că denunțarea unei convenții, în planul artei, presupune promovarea unei alte convenții, menită să sporească gradul de veridicitate a materiei originare. Ori, Gheorghe Anca crede a rezolva chestiunea făcînd loc domniei arbitrarului celui mai dezlănțuit, materializat în obscurizare artificioasă: o obscurizare împinsă pînă la deplina ininteligibilitate a textului. Căci, de exemplu ce poate fi înțeles dintr-o mostră sibilinico-asintactică de genul acesteia: „O bătrînă, îmbătrînită femei, e cu ochii slabi, fixați deasupra fără a cuvînta (treptele, descoperirile — cufundări) morții, ploaia prin care trec așezat înspre fulgere cu chipul, mucile (și jaful), soarele uneori, hoturele și ale lui alteori, puterile, prima vorbă — o zi, a doua vorbă — a doua zi, toate vorbele — trei zile, luna pe ceruri, modurile moștenite ca și testamentele toate șterse dintre cele destul de vechi, rușinile femeiești supuse acelor bărbătești pînă ajung să dicteze" etc. etc. Ca să nu mai vorbim de faptul că un întreg capitol este elaborat în exclusivitate în această manieră: „rugam, milostivim, rușinăm, împletim, covîrșim, primim, devorăm, admirăm, (într-una, într-una, într-una, în tot fără dorință, doar rugăciune)".

În ipoteza că răzbești cu lectura cărții pînă la ultima ei pagină, odată ajuns aici, îți este aproape imposibil să mai crezi în bunele intenții întrevăzute la început. Nu știi, așadar, ce să mai crezi și te întrebi dacă te afli în fața unei dramatice erori sau, pur și simplu, în fața unei cu totul cinice tentative de a stupefia cu orice preț prin ignorarea oricărei norme a bunului simț artistic.

Nicolae CIOBANU

CARTEA DE CRITICĂ

„Contradicția lui Maiorescu“ de N. Manolescu

Editura „Cartea Românească“

Maiorescu și actualitatea

La drept vorbind, mă așteptam la o asemenea carte, din partea lui N. Manolescu. Întîi, ca valoare, m-am așteptat la o carte excepțională întrucît nu poate exista nici un dubiu în legătură cu talentul de critic și scriitor al lui Manolescu, pentru nimeni. Această așteptare s-a îndeplinit, eseul său monografic avînd caracteristicile autorului așa cum sînt cunoscute din alte cărți, fie ele și mai subțiri ,din cronici și articole, adică e o carte pasionant scrisă, scrisă ca să fie citită cu strălucire stilistică și claritate a punctului de vedere, bogată în asociații neașteptate și organice, originală și avînd mai ales capacitatea de a vedea generalul prin transparența particularului, faptul artistic nefiind decît o cale spre idee, singura care contează cu adevărat în ordinea cunoașterii. Există un fel de moralism al ideilor cum există și unul al faptelor, adică o întrebare determină constant toate întrebările : în ce măsură ne implică această idee generală, cum ne privește, cum poate să rămînă o permanență diriguitoare pentru noi, pentru modul nostru de a trăi ? Cunoașterea nu este un fapt gratuit tocmai pentru că sensul ei profund este ordonarea vieții, stabilirea unei atitudini care să ne scoată din contingența aluritâ a cotidianului. N. Manolescu nu este un estetist ci un asemenea moralist al ideii, opera analizată pentru el fiind în primul rînd un mijloc al construirii ideii generale capabile să cuprindă toate straturile personalității.

De aici vine și particularitatea talentului său, vivacitatea sa specială și de aceea cartea sa despre Maiorescu nu are și nu poate avea caracterul unei stricte monografii de arhivă, o stringere de date și fapte interpretate corect și indiferent, nu este o operă de entomolog literar preocupat de clasificarea insectei Maiorescu printre coleoptere sau hymenoptere. Istoria contează, pentru Manolescu și pentru spiritele inrudite lui, adică pentru criticul artist, așa cum a fost Călinescu (și aici e singura legătură constantă dintre cei doi, nu de imitație ci de atitudine fundamentală, structurală), în măsura în care poate fi făcută vie, adică efortul istoricului este de a scoate esența trecutului și de a o transforma în prezent, nu sub forma neapărată a nemișcătoarelor permanențe ci a unor forțe active care înfrîng curgerea vremii.

„Contradicția lui Maiorescu“ este o carte despre un contemporan, este Maiorescu astăzi și „învățătura“ lui Maiorescu pentru noi, discută un destin care se reptă și care ne obsedează, este procesul culturii române văzut prin Maiorescu, criticul și fondatorul de cultură care i-a făcut primul acest proces fiind în opoziție cu unele tendințe ce se dovedesc recurente. Maiorescu ne poate interesa în măsura în care aventura sa spirituală este și a noastră sau trebuie să fie a noastră, în măsura în care ideile sale sînt idei-forță și nu concepe moarte, doar atîta vreme cît trecutul și experiențele sale mai pot fi **polemică**, ori polemica este atitudinea fundamentală a spiritului, văzut în funcția sa profund dialectică de afirmare și negare. Istoria este interesantă doar cînd nu se ocupă cu trecutul decît ca un artificiu de timp.

Dar oare nu aceasta este cea mai adevărată definire a talentului în genere ? Oare artistul nu este un luptător împotriva timpului ce amenință să se reifice în trecut iremediabil, nu este vivificatorul prin excelență, cel care învie mereu sau încearcă să învie tot ce-i cade sub ochi ?

Înviindu-l pe Maiorescu și făcîndu-l contemporanul nostru, Manolescu a folosit calea criticului eseist și artist în același timp ,adică l-a înviat nu prin portret ci prin problematică, adică în generalitatea lui unită cu particularul, transformînd problemele în probleme-forță. Căutîndu-i în spatele raporturilor specifice caloana formatoare, nucleul formulei. Și era inevitabil ca reconstituindu-l, să găsească nu o coloană de gheață, așa cum a părut el adesea contemporanilor și școlii, ci o contradicție fundamentală capabilă să-l impulsioneze și să-l facă să existe atunci ca și acum. La o analiză atentă, Manolescu n-a scris numai contradicția lui Maiorescu ci despre contradicțiile lui Maiorescu, deduse dintr-un conflict fundamental, loc geometric al personalității dar și al momentului istoric ca și al istoriei noastre culturale în genere. O sete de început absolut dar și de organicitate, o necesitate de creație dar și un realism lucid și nemilos. Făcîndu-l viu și contemporan, Maiorescu devine însă și o cale pentru noi de a ajunge la meditația înaltă despre creație și cultură, despre începuturi și continuitate, discutate nu abstract ci în concretul istoric al unei culturi.

Dar și cartea lui Manolescu, fiind realmente profundă, se construiește pe o contradicție, între rigoarea supunerii criticului la obiect, adică supunerea la transcendentul unei alte ființe și epoci, un proces de distanțare deci, și atitudinea vie, de apropiere, de judecată în termenii noștri. Nu-i alt Maiorescu decît a fost el, atunci, dar e un Maiorescu pentru noi. Tocmai din cauza acestei contradicții cartea lui Nicolae Manolescu este profundă, fundamentală și un model, pentru că prietenul nostru și-a asumat riscul de a păși exact pe marginea îngustă ce separă obiectivitatea de subiectivitate, fără ochi închiși, privind spre amîndouă povîrnișurile acestei mereu prezente contradicții.

După această definire, de aici ar trebui începută discuția. Cît de actual este Maiorescu ca atitudine riguroasă. Urechia este și el printre noi, gata să afirme, dintr-un patriotism prost înțeles, că Văcărescu e ceva mai mare decît Goethe, semănînd nedecizia pentru un adevărat început. Va trebui s-o facem în continuare, problema fiind mereu vie și actuală.

Iar N. Manolescu se va întreba în continuare despre soarta criticului cu fiecare articol despre critică întrucît cartea sa este așa de bună pentru că e rezultatul unui impuls de rezolvare a unei obsesii personale. Important este că rămînem mereu cu întrebarea.

Alexandru IVASIUC

O știință cu hotarele în mișcare

Manolescu trebuia să fie poet. Și chiar este. Un poet cu chele neagră, răscolind tainele noastre. Criticii de marcă nobilă s-au născut în leagăn cu poeții și duc toată viața în mîini dorul pentru funia de mătase, legată de creanga unui cireș, cu care au zburat în copilărie spre cer. Cine-a prins atunci o pasăre și s-a dus cu ea în lună și a rămas acolo risipește pe hîrtie stele împerechiate. Cine s-a dus în lună și s-a întors pînă seara a întrat pentru toată viața sub marile căi de migrație și, mereu acoperit de-un pod de aripi, umblă spre întîlnirea cu ideea de zbor. La ceas de fum, cînd se clatină lumea, cei rămași și cei întorși din lună, se apleacă pe aceeași carte, aprinși de iubirea pentru oameni.

Critica, așa cum o practică Manolescu, e o știință cu hotarele în mișcare. Pe tiparul apei care-i udă gîndul trec în lunecări închipuite convoaie de luntri. Multe se duc spre nicăieri ; pe cele scăldate cu soare le oprește la vadul inimii. Pe coroana lui Manolescu — zic asta pentru că orice critic ține să aibă coroană bătută cu aur — stă scris semnul pierdut (prea multă vreme) al marilor cărturari care-au pregătit poarta sărutului peste istoria noastră.

Cartea despre Maiorescu îl readuce pe Maiorescu între coloanele acestui neam umbrite de tei. Din atîta drum pe sub pămînt, cel ce ni l-a suit sub tîmple, pentru vecie, pe Mihai Eminescu, se întoarce la noi, cu pas mai puternic, și pe fruntea și umerii lui. În cartea lui Manolescu, se vede focul și sarea și sîngele din dedesubtul neamului.

Fănuș NEAGU

Critica — prilej de creație

Într-atît îl interesează pe N. Manolescu să semene eroului său din cartea recent apărută, încît și atunci cînd transcrie mărunte precizări biografice aparținînd strict lui Titu Maiorescu, o face cu convingerea secretă că — prin accident, numai — nu sînt și ale sale. Căci de puține ori **o vocație de creator** s-a convertit în literatura română în inversul său, adică într-o **profesie de critic**, ca în cazul lui N. Manolescu. Am fi putut avea în persoana ce poartă acest nume ori pe unul din poeții noștri, ori pe unul din prozatorii noștri. Avem în el astăzi pe **unul** din criticii noștri, nu pe Criticul nostru. Și asta din prea mult talent. Și asta din aceeași contradicție pe care el o descoperea la Maiorescu, între întemeietor și polemist, între **cel care face și cel care vede că însuși face și are și puterea să judece ceea ce se face**. N. Manolescu nu va putea deveni Criticul pentru că de prea multe ori, în linia G. Călinescu, își va asuma scriitori despre care scrie ca de niște personaje. Critica este pentru Manolescu prilej de creație. Păstrîndu-și termenii își pierde specificul, devine propriu-zis creație, iar operele devin **fapte** ale personajelor unui nesfîrșit roman.

Așa a procedat N. Manolescu și cu Titu Maiorescu : și l-a asumat. Cu o neobișnuită putere. Manolescu însuși se explică și explică procedeul :**„Apelînd la Maiorescu, la opera lui, ca la simbolul unui început esențial, a trebuit să mă întreb, înainte de orice, prin ce anume poate fi Maiorescu eroul exemplar de care aveam nevoie. Era el real sau îl imaginam pe măsură ce scriam despre el ? Cu alte cuvinte : cum devine Maiorescu al nostru, rămînînd în același timp al epocii sale ? Critica este, netăgăduit, invenție ; dar orice invenție presupune o critică. A vedea în Maiorescu un contemporan cu noi înseamnă, desigur, a-i atribui însușirile unui contemporan : dar, în același timp, nu-i putem atribui decît acele însușiri pe care opera lui le justifică“.**

O atracție dublă se manifestă în această carte ; dintr-o direcție vine imaginea unui Maiorescu modificat de criticul de astăzi și din cealaltă direcție vine imaginea autorului, N. Manolescu, transfigurat de emoția personalității aceluia cu care, în mod ipotetic, se identifică ; iar cînd lucrul îi e imposibil, modifică acea imagine : critica fiind nu doar observarea nepotrivirii ci și lucrul asupra ei.

„Contradicția lui Maiorescu este, păstrînd toate proporțiile, și contradicția noastră...“ afirmă spre finalul cărții N. Manolescu. Și lucrul este profund adevărat. Dar nu pentru că Manolescu, acest critic tînăr, acest spirit viu și incitator, acest — poate ! — creator de cultură, ar semăna în ceva cu Titu Maiorescu. Ci pentru că Maiorescu — așa cum îl întruchipează Manolescu în cartea sa — seamănă cu Manolescu.

Absolut pasionantă prin stil, amuzantă prin exercițiul rigorii pe care îl deprinde în văzul public un spirit liber ca N. Manolescu, fundamentală probabil prin claritatea concepției, prin ambiția tensiunii și prin descoperirile de substanță, **„Contradicția lui Maiorescu“** fixează un critic excepțional și o primejdie la fel : aceea decurgînd din enorma putere de a minți verosimil a lui Manolescu.

„Cartea aceasta nu vorbește pur și simplu despre contradicția lui Maiorescu : **pînă la un punct, ea este o asumare inevitabilă a contradicției. Din două motive : întîiul, pentru că, făcînd apel la Maiorescu ca la un simbol al începutului, ea izvorăște dintr-o obsesie asemănătoare cu aceea a lui Maiorescu însuși : al doilea, pentru că ea nu înfățișează pe Maiorescu în absolut, ci încearcă să-l descopere în opoziție cu imaginea consacrată de istoria literară“.**

Asumîndu-și personajul cu atîta lăcomie și inteligență, Nicolae Manolescu își scrie, de fapt, autobiografia ideală.

Adrian PĂUNESCU

Civilizația opiniei

Într-un sat fără cîini, criticul e cel care latră. Un rău exemplu îl oferă criticul din provincie Al. Piru, care se înverșunează împotriva tuturor caravanelor, încurcat imprudent printre picioarele pegașilor. Din fericire, de la Maiorescu încoace, există la noi și autori care înnobilează genul, cu gust estetic și mai ales cu grijă pentru adevăr. Altfel am fi fost de plîns și orice nechemat și-ar face sălaș. Deci funcția criticului e de a păzi (sau de a se face că păzește) și — pe de altă parte — de a întreține gălăgia. O vestală a gălăgiei sacre. Ce s-ar face **Odiseea** fără vacarmul din jurul ei ? Să ne amintim și cuvintele lui Ralea care vedea rostul criticii în crearea de noi puncte de vedere asupra unei opere. N. Manolescu, de vreo șase sau șapte ani încoace, cu o rîvnă de furnică harnică, tîrăște săptămînal și trece peste Apa Simbetei cărțile recent apărute. Toate flecuștețele, toate protențiile găunoase, romanele fluvii, culegerile de versuri, antologiile de amatori, în fiecare vineri, în **Contemporanul** își găsesc, prin pana lui, un brinci peste Apa Simbetei. (Ce mi-e vineri ce mi-e simbătă !).

Cărți importante nu apar în fiecare zi și teoria lui e că un cronicar trebuie să se spetească citind tot, forfecînd tot. Eu cred că e bine așa, deși riscul e să-ți obosești retina și să te pomenești rostind sentințe : Tache e mare, Lache e mic : Mache părea mare dar Sache e ce e ; Tache și Lache formează „o tendință aparte“ etc. (Bineînțeles nici Tache nici Sache nici Lache nu există). Manolescu e zgircit și nu acordă calificative de **„extraordinar“, „intuiție sigură“, „prospețime“** unor talente absolut șterse, ori unor lilieci obosiți care i s-au părut c-au înflorit a doua oară. Într-o vreme cînd nu sînt prea mulți care să lesine pe idei, de dragul ideilor, el leșină. Asta îi face cinste. E un entuziast. E un liric — cu aparat critic. Crede în aparatul său critic ca în altă aia. Dispus, din cauza unor opinii, să intre în dandanale cu inocență. Nu tencuiește aprecieri pripite peste aprecierile pripite ale altora. Într-o penurie de opere apariția unui astfel de talent e semn de bogăție. Iar faptul că reușește să se mîște cu dezinvoltură printre răutăți, șicane și nonvalori e o dovadă de tinerețe. Deși opera de critic se vede la urmă, Manolescu a publicat pînă acum trei cărți care se țin bine în cotoare : **„Lecturi infidele“, „Metamorfozele poeziei“,** și — recent — **„Contradicția lui Maiorescu“**, o monografie eseu. Metoda este impresionistă, bazată pe un gust sigur, observații surprinzătoare și un stil frumos, captivant. Unii îl acuză că citează prea multe versuri, ca să lungească articolele, dar asta nu poate fi o obiecție serioasă. Cînd a fost discuția împotriva călinescianismului s-a pomenit și numele lui. E însă greșit să fie considerat călinescian, întrucît stilul Călinescu e un stil de **a citi**, nu de a scrie. Călinescu în primul rînd a fost un cititor nemaipomenit. Printre rînduri, printre gînduri, printre idei. Mai de mult spuneam că urăsc critica și unii s-au speriat. Urăsc compromisurile făcute de critică, impostorii strecurați aici, care o degradează. Dar exercițiul critic mă seduce și spor că se vor găsi tot mai mulți indivizi care să-i redea **onorul**. Dovadă — acum — Manolescu și alții vreo cîțiva, a căror misiune e destul de anevoioasă. Nu există încă o civilizație a opiniei.

Volumul recent apărut ne propune un Maiorescu viu și de aceea contradictoriu (aparent) scos din critice, discursuri parlamentare, mărturiile contemporanilor și însemnările zilnice. Pornind de la o afirmație a lui Lovinescu din 1940 („Soarta lui Maiorescu a fost să rămînă actual și astăzi, după trei sferturi de veac și din nefericire, încă pentru multă vreme“) criticul vede în cel care se ridicase în contra beției de cuvinte, quintesența spiritului estetic românesc : „Apelînd la Maiorescu, la opera lui, ca la simbolul unui început esențial, a trebuit să mă întreb, înainte de orice, prin ce anume poate fi Maiorescu eroul exemplar de care aveam nevoie. Era el real sau îl imaginam pe măsură ce scriam despre el ? Cu alte cuvinte : cum **devine** Maiorescu al nostru, **rămînînd** în același timp al epocii sale ? (...) N-am urmărit să redau condiția istorică a operei lui Maiorescu, dar capacitatea ei de a vedea, de a se întreba și de a spune“.

Cartea aceasta, care reprezintă o izbîndă a lui Nicolae Manolescu, va stîrni, sper, discuții fructuoase, fiind un prilej nimerit de a ne strămuta viața literară din Obor, în probleme de estetică.

N. Manolescu suportă cu stoicism oalele sparte în literatura nouă. Spargerile astea periodice sînt într-un fel necesare. Sînt ca băile de țărînă în cap pe care le iau puii de vrabie vara în drum. Într-o dimineață m-am trezit mai odihnit și primul gînd care mi-a trecut prin cap a fost că n-avem critici. Pentru ca acel care povestește poeziile lirice nu poate fi socotit, fie el și doctor docent. Pe la colțul străzilor se pot vedea tot mai des cîntare. Dar, cîntarele spiritului, sînt destul de rare. Un critic care se înalță spre inefabil ca autorul „Metamorfozelor poeziei“, cîntarăgiu din vocație, își răscumpără cu aur măsurile și greutățile.

Marin SORESCU

GABRIELA PATULEA DRĂGUȚ : PLANTĂ

Despre comunicare...

Nu se poate comunica. Omul e singur în univers. Un om nu poate comunica cu un alt om... Aceasta nu e numai tema unei întregi literaturi care a dat atîtea creații remarcabile ci și a discuțiilor din viața noastră de fiecare zi... Mulți dintre noi avem iluzia sau vanitatea de a recunoaște că „nu se poate comunica“. Și atunci avem grija să ne retragem într-o văgăună cu gîngășia noastră cu tot... Conștiința superiorității noastre aduce aproape mecanic — izolarea. S-a născut apoi — pe plan estetic — și teoria despre „tragedia limbajului“ sau „impasul cuvintelor“.. Nu trebuie să cerem cuvintelor mai mult decît e în puterea lor să dea... Cuvîntul în sine nu poate constitui decît formal un mijloc de comunicare. Cuvintele nu sînt aceleași pentru toți oamenii. Cuvîntul — să luăm un cuvînt cu putere de seducție — „Vestigii“ — mie îmi sugerează o anume lume de senzații, altuia cu totul altceva... Cuvîntul vulgaritate are pentru mine un sens, pentru alții, un cu totul alt sens... Apoi cuvîntul nu este tot una cu realitatea pe care încearcă s-o definească — sîntem uneori ispitiți să facem această confuzie. Iubirea nu e tot una cu cuvîntul „iubire“. Adeseori noi trăim prin cuvinte și uităm tocmai realitatea pe care ele încearcă s-o exprime. Trăirea prin cuvinte abstractizează existența și-o golește de sens.

Dar comunicarea între oameni nu e desigur o problemă de limbaj... Ar fi ridicol să credem că doar din pricina cuvintelor nu ne putem înțelege unul pe altul... Cineva — mai cinic sau mai inconștient — îmi mărturisea că nici nu e nevoie să comunicăm, că „existențele noastre sînt paralele“. Acești oameni confundă comunicarea cu schimbul de informații și de idei... Alții cred că similitudinea de idei estetice asigură o autentică punte de legătură. Ideile sînt înșelătoare : ele pot să fie, în formularea lor, identice dar în substratul de viață din care s-au născut, cu totul diferite. Așa că mulți oameni de aceleași concepții estetice își dau seama că în ciuda ideilor asemănătoare nu se pot înțelege. Mai mult chiar... Identitatea de idei estetice nu împiedică nici măcar declanșarea urii. Am văzut — în decursul timpului — multe căsnicii nefericite, insuportabile, tocmai între oameni cu gusturi și educație asemănătoare... Ei credeau că dacă au aceeași părere despre rolul iluminismului francez în cultura europeană înseamnă că se iubesc... Identitatea de opinii în privința renașterii italiene n-a împiedicat pe nimeni să-și înșele nevasta sau soțul.

Explicația mai filozofică a incomunicabilității ar fi teama de neant care împinge individul într-o singurătate atroce. Fiecare moare singur și deci fiecare trebuie să trăiască singur. Teama de neant e mai mult o invenție filozofică : n-am văzut în viața de fiecare zi prea mulți oameni strangulați de abisul pieirii fizice. Poate că asemenea oameni să existe, poate nu i-am întîlnit eu. Omul nu realizează moartea — fiecare om crede în adînc că el este o excepție de la legea naturii — ca el, într-un fel sau altul, nu va muri niciodată. „Teama de neant“ ar presupune trăirea apriorică a morții, n-am prea văzut oameni de acest fel... Dar să nu ne ocupăm prea mult de lucruri pe care nu le înțelegem... Noi nu discutăm aici lucrurile din punct de vedere filozofic, ci numai din punctul de vedere al experienței noastre, evident limitată. Să ne ocupăm de ideea care spune că fiecare moare singur, și, deci, fiecare trebuie să trăiască singur... Această idee vine în sprijinul altei idei, la fel de răspîndită și cu multă putere de fascinație, că viața ar fi doar o lungă pregătire pentru clipa morții... Asta să fie tot ? Un permanent antrenament, o permanentă gimnastică ce ne-ar permite să trecem cu bine teribilul sfîrșit ? Și de unde știm noi că realizăm exact instrucția care trebuie ? Dacă ne pregătim greșit ?... Am cunoscut odată primejdia morții. Pot să spun că toate cunoștințele mele teoretice, filozofice, teozofice în materie de moarte nu m-au ajutat la nimic. Moartea n-avea nimic comun cu nici o idee. Moartea e o realitate atît de complexă și de nouă încît face inutilă orice pregătire asiduă și sistematică. Sacrificînd viața de dragul unei morți ideale avem noi vreo garanție că înțelegem ceva ? E adevărat că omul moare singur — dar tot atît de adevărat e că nu el trăiește singur... A porni de la moarte spre viață e cred un drum fascinant dar și primejdios.

E dificil să pornești cu înțelegerea, cu fixarea de dogme, de la un lucru pe care nu-l cunoști și pe baza acestei ignoranțe să-ți fixezi test de conduită...

Dacă pornești de la ideea că fiecare moare singur — și, că toți trebuie să ne pregătim metodic în vederea acestei dispariții personale — comunicarea nu e cu putință...

Teodor MAZILU

jurnalul unui martor ocular

MIRCEA DINESCU

egal

Făcă-se voia cărnii în amiezi
cearcănul verii nu ne mai încape.
tineri cădem din moarte spre dovezi
cu sufletul balanțelor în pleoape.

Armuri de îngeri ning în anotimp
pe albul gleznei desenăm sărutări,
cînd vorbele au zestrea lor de ghimpi
egal e somnul în femei și fluturi.

cal de dar

Trec ochii-reci comete prin cerul nimănui
iar ora nu mai naște în trupul meu odihnă,
prea tulbure cascadă a somnului cum sui
aceste neînțelesuri spre partea mea de vină ?

Destinul mai ridică lăcașuri în temei
dangăt de lapte zvîrle clopotnița din țîțe,
copilăria-mi, carne uscîndu-se sub șei
cînd pierde călărețul și traista cu tărîțe,

cînd mituirea morții nu-i totuși în arginți
cînd sîngele înșeală și vorbele dau miere,
cal dăruit, dar căutat la dinți
dezleagă adevărul de blondele himere.

mireasma orei

Iluzia de zahăr s-o fringem pe genunchi
mireasma orei lasă în noi mai mult eroare
de parcă nimfe albe s-ar dezbrăca în trunchi
ademenind străinii în scorburi de răcoare.
Și staulul primește la iesle un pian.
magii colindă steaua prin pulpele femeii,
din plictiseală urca Sisif un bolovan
și păcălește poate o mia oară zeii.
O limbă de zăpadă bate în vară stins
în stelele știute oficiază vinul.
un sarpe leagă roua edenului încins
cînd azvîrlim cu pietre și călărim destinul.

LIDIA STĂNILOAIE

de dragoste

Și m-am născut
încovoiere sub povara vorbelor
nespuse.
Feștilă pilpîind
în ceara mîncinoasă a îmbrățișării.
Înșelătoare ceară,
pe care n-o fărîmă focul
în pulberi înegrite
ci iar reînvie,
aceeași,
ademenitoare,
hrănind cu neînvinsa-i moliciune
alte flăcări.

Și iarăși mă voi naște
uitînd că am murit
de atîtea ori.
Feștilă pilpîind
în ceara brațelor stăpîne
înfricoșate.
Și nu-mi voi aminti
că focul mistuie numai
feștila.

munții mei

Voi, lei bătrîni cu coamă albastră,
știam că peste ani m-ați așteptat.
Frîmiți-mă în hora voastră,
primiți-mă cu voi la sfat.

Cînd mă învăluie în neguri îndoiala
cu tonuri grave de violoncel,
ca și pe voi stihiile mă cearcă,
furtunile mă bat la fel.

Și cînd din creste dimineața
s-aruncă hohotind în văi,
pe voi vă schimbă soarele-n palate,
pe mine bucuria în văpăi.

Eu am găsit izvoarele ascunse,
știu iarba printre tancuri și păroți
și-mi mîn din vale turmele de vise
cu lîna încîlcită de scaieți

ION NICOLESCU

IRONICE

amorul unui ghips

Intr-un ceva de marmură obscură
există un ceva de ghips obscur
mă string la pieptul lui ca o armură
eu duc o moartă viață un maur

Sunt grav bolnav mă ghipsule sînt grav
am ghips pe trup în ochi ghipsomanie
sunt ghips și cad sunt regele de sclav
aștept o palmă de la veșnicie

nici azi n-a vrut pămîntul să mă-nghită
m-a amăgit cu un mulaj morbid
dar voi să mor o moarte nesfîrșită
fără de viață fără de motiv

nu pot să cred încremenire-n tine
nu voi să fiu de-o piatră înșelat
mă voi tîri în sinele de sine
în unde nimeni niciodată exilat

că te zdrobesc mă ghipsule mă ghipse
și mă omor și omor de gîtul tău
îmi număr zilele și ies mereu în lipsă
va fi mai bine sau va fi mai rău

FLORICA MITROI

intimitatea efemerei

Astfel cade rugăciunea ca un animal lovit
mă devoră marmori crunte care nici nu s-au născut
astfel e intimitatea efemerei fals de vid
care se lipește-n suflet cu văl roșu neplăcut

Cine este cavalerul ce se vede de departe,
dar nedrept față de sine ca un nor strălucitor
surizind cu toată gura. cine se ascunde-n moarte
pe cînd corbii mari se iscă de pe sine ca un stol

Astfel spun nelegiuire, astfel mă topesc în ceață,
ochiul meu care furnică vreau să fie cît mai drept
cine este cavalerul care-n sine nu îngheață
cine e asexuatul spirit ce-mi coboară-n piept.

ritualica

Lăsați-mi rănile deschise. lăsați să vină viul șarpe.
voința mea să se desfacă în fețuși colorați de ceară,
să țipe scripeți goi ai lumii, să cer cu mintea o femeie
cristalului ce mă-mpresoară

Un incolor care dezminte voința roșie din limfă,
un alb pitic, premergător,
să fiu bolnava rezistentă
hrănind un mutilat amor

Cu mii de văluri în celule,
cu mii de văluri peste fruct
blestemul apei ce se-ncheagă
pe umbra celui oglindit

ALECU IVAN GHILIA

«ne-nțelese, pline de-nțelesuri»

O toamnă întreagă am trăit, peregrinînd dintr-un capăt în altul de țară (de la Cucorănii Botoșaniului din preajma Ipoteștiului pînă la Lupșa, în inima munților Apuseni) în mijlocul acestei categorii aparte de muritori, ciudați în felul lor, diferiți și foarte asemănători între ei, așa cum sînt înrudiți prin trăsături și ticuri comune maniacii, monomanii, marii ambițioși și pasionați. Spirite întrepide, neliniștiți și agitați, bîntuiți de demonii cunoașterii și-ai frumosului, sînt un fel de argonauți anonimi porniți zilnic în căutarea lînei de aur, agonisindu-și în felul acesta, modest, propria legendă, prin noblețea și perseverența cu care se cheltuiesc nepăstrîndu-și din toate comorile care le trec prin mîini nimic altceva decît elevația insolită și euforică a spiritului. Cine sînt, cum se numesc ei? Sînt o specie aparte de geologi dacă vreți, căci și ei prospectează imponderabilul. Pămîntul, ca și pentru ceilalți și pentru ei constituie o poartă grea de enigme pe care-o deschid zilnic cîte puțin; instinctul lor care seamănă și în această privință cu cel al geologilor, educat prin repetare (ceea ce nu e tot una cu rutina căci în aventura lor — și-n asta constă poate marea frumusețe a aventurii acesteia — acest cuvînt este cu desăvîrșire exclus) instinctul, prin urmare, precis și prompt, dublat, ca o performanță, uneori cum e cazul profesorului doctor Ion Apostol Popescu din Gherla, de un spirit relevant și erudit; îi face să descopere pretutindeni misterul și esența existenței să pipăie cu mîini de sfinți acele lucruri care sînt hărăzite să le supraviețuiască și avînd proprietăți magnetice în vîrful degetelor, să adune ca Cresus, neprețuite „comori"

Împinși de-o foame și de-o sete bizară, aproape malignă, pe care-o simt în permanență, sînt prezenți peste tot acolo unde ceilalți oameni nici nu bănuiesc că sub tălpile lor sau deasupra capului, într-un cui din perete, arde o flacără. Au ochiul atent, nasul fin și urechea ascuțită a vînătorului de elită, ba, mi se pare, dacă nu-i cu supărare, că au tot ce trebuie să aibă un artist veritabil înzestrat cu fantezie, sensibilitate și inteligență și încă ceva pe deasupra: tăria de-a rezista eșecurilor (ceea ce se poate întîmpla numai cu artiștii cu adevărat mari), personalitatea lor fiind dublată în toate cazurile de un acut simț critic (un fel de ciine polițist care se ține în permanență de ei și-i ferește de erori și falsuri) toate astea numindu-se ca-n terminologia criticilor „spirit de disociere", adică, mai simplu spus, fără o pregătire specială, ei urmărind cam totdeauna și reușind să separe creația autentică de mimetismul diletant și de impostură. Mulți dintre ei, partea cea mai elevată. Butură de la Cluj. Apostol Popescu din Gherla, sînt, îndubitabil, „oameni de condei", cu cărți prin care au demonstrat, cu originalitate, calități de istorici și critici de artă Trăsătura cea mai distinctă, proprie acestor oameni cu preocupări atît de diferite dar atît de înrudiți între ei și care-i apropie de marii exploratori și descoperitori — ei înșiși fiind. În fond, descoperitori și exploratori — tenacitatea, perseverența, energia nesecată cu care-și urmăresc țelul. Cel mai fermecător prin blîndețea, bunătatea și înțelepciunea lui tipic moldovenească, veteranul tagmei, moș Cristea de la Cucorăni, are o viață întreagă în spate, peste 40 de ani jertfiți săpăturilor arheologice. E un adevărat „savant în materie", cu toate că pregătirea lui este ceva mai modestă, de învățător, la fel cu a lui „Moș Muzău" din Huși și Albu Pamfil din Lupșa. Toți acești oameni ar fi putut să rămînă liniștiți și împăcați cu ei înșiși, cantonați în zona lor de preocupări profesionale, bătătorind perimetrul lor strict școlar, și cu atît mai greu accesibile pentru că erau necunoscute, au luat-o razna, pieptiș, evadînd din cercul lor închis de probleme și preocupări, aventurîndu-se, înarmați cu spiritul lor tînăr, să vîneze duhurile timpilor trecuți și să atingă zonele perenității.

Viața bătrînului de la Cucorăni, atît de bogată în evenimente de tot felul — el este acel care a răsculat țărănimea din Ipotești și Cucorăni să oprească actul de vandalism al acelui proprietar troglodit care-a dărîmat casa copilăriei lui Eminescu și tot el acela care a protestat în presa vremii împotriva acestei impietăți și a inițiat, ca o compensație, ca un omagiu adus memoriei poetului, o cheltă națională printre învățători construind prima școală din Ipotești — a inspirat cîțiva scriitori contemporani care-au scris cîteva pagini remarcabile despre el. Dar viața bătrînului este departe de-a fi fost descifrată și pătrunsă cu tot înțelesul și frumusețea ei. Viața lui moș Cristea a fost o necontenită zbatere și căutare; mintea lui iscoditoare a scornit cele mai neașteptate lucruri: a aclimatizat smochinul în clima aspră din nord, a adunat din bălți și smîrcuri mătreața broaștei și-a obținut din ea, ca un veritabil alchimist, nasturi și cărămizi; a creat arbori, grîne, fructe aromate, cîteva soiuri noi de trandafiri care să înflorească în permanență pe mormîntul lui Eminescu, ca niște candele... Dar ce n-a încercat și ce minuni n-au ieșit din mîinile bătrînului de la Cucorăni!

Totuși înțelesul cel mai revelatoriu al acestei vieți se află închis, ca într-o criptă străveche de biserică, în lăzi, în rafturi și vitrine îngrămădite în cîteva camere mici, de departe neîncăpătoare pentru strădania atîtor ani, cei mai frumoși ai bătrînului, și pentru relicvele — mărturii smulse timpului de mîinile lui; relicve care ar trebui să tronez convingătoare prin ele însele și neprețuite ca niște bijuterii în vitrinele unui adevărat muzeu. Asta-i și mistuitoarea durere a bătrînului: din lipsa unui local propriu, corespunzător scopului pentru care ar fi destinat, nu-și poate vedea visul cu ochii — muzeul de istorie și arheologie.

Nutresc speranța că, pînă vor apare aceste însemnări pe care le scriu după atîta timp trecut de la ultima întrevedere cu bătrînul, Comitetul județean de Cultură și Artă Botoșani, format din oameni de inițiativă, energie și perseverență, atunci cînd e vorba de întreprins acțiuni demne de instituția pe care-o slujesc, va materializa visul învățătorului superior. Muzeul va putea purta cu cinste numele colecționarului Gheorghe Cristea, așa cum se întîmplă în toată lumea, fără prejudecăți naive și fără temeri de supralicitare a numelui bătrînului care are oricum acoperirea sa în aur, e autorul propriei sale opere.

Un „autor" pe deplin realizat, antipodul lui moș Cristea de la Cucorăni — tot moldovean și el, și tot învățător — e „Moș Muzău" de la Huși, caz fericit, nu prin aceea că viața lui ar fi fost scutită de vicisitudini, că pasiunea acesta de colecționar multiplu nu i-ar fi adus neplăceri, începînd chiar cu cele precuniare (cam tot salariul se ducea „pe apa sîmbetei"), dar o conjunctură favorabilă a făcut să-și vadă întreaga colecție adunată într-un muzeu serios și pe el „patronînd" acest muzeu (trecînd peste faptul că nu-i prea mulțumit de tinerele sale ajutoare) dar bucurîndu-se din plin de cinstea și prețuirea concetățenilor. Mai mult decît atît, așa cum li se întîmplă numai celor născuți în zodii cu adevărat norocoase, în propriul lui muzeu, în liniștea și reculegerea pe care i-o dă „opera împlinită" (pe care-o mai corectează pe ici, pe colo, completînd-o c-un obiect rar, cu-o piesă de preț), „Moș Muzău" sedus încă mai mult de muze (căci și pictează, toată decorația secției de științe naturale aflate în subsolul clădirii e făcută de el) își scrie „memoriile". Nu mă îndoiesc ca dintr-o experiență ca a lui și-o viață atît de interesant trăită, poate ieși o carte excepțională, mai ales că din lectura făcută în cămăruța „din beci", mi-am dat seama că bătrînul are „stofă" nu glumă, folosind cu savoare dulceața ușor patriarhală a limbii unui vechi trăitor între viile Hușului, unde aerul e încărcat de efluvii și pămîntul de aburul legendelor. Dincolo de sfătoșenia și umorul lui de esență crengistă, „Moș Muzău", după cum îl arată și numele, vădește o solidă și întinsă informare coborînd pînă în cele mai adînci izvoare ale istoriei acestor locuri atît de bogate în istorie.

Spuneam (și nu mă înșel) că această specie aparte de oameni bîntuiți de neastîmpărul și neliniștea căutătorilor de comori, este îmbogățită și înnobilată de chipurile celor doi călugări de la mănăstirea Nicula (satul iconarilor pe sticlă) starețul mănăstirii și ajutorul său, părintele Ion.

Între icoanele pe lemn și cei doi călugări trași modest în umbră urmărind extazul de pe fețele noastre ne imaginăm prin cîte străduanii, prin cîte peripeții și mai ales cîta osîrdie și stăruință le-a trebuit, ani și ani, să adune minunile care le vedeam. Le-am făgăduit să încerc ceva pentru amărăciunea și dezamăgirea ce trăiesc zilnic și-i rog să mă ierte c-o fac atît de tîrziu, fără să trag nădejdea, ca-n cazul muzeului de la Cucorăni, că lucrurile se vor fi aranjat între timp și de la sine. Amărăciunea lor, a acestor doi călugări colecționari (ajutați în păstrarea curățeniei și a „bunei rînduieli" din incinta mănăstirii, de sora starețului, călugăriță și ea) după ce au reușit să adune una din cele mai valoroase colecții de icoane din țară și s-o expună parțial în interiorul micii biserițe de lemn este că, ceea ce trebuie să urmeze de aici încolo, adică popularizarea, păstrarea și valorificarea după cele mai moderne principii muzeistice a colecției îi depășește. Și așa sînt numai ei doi și îndatoririle lor sînt cele bisericești în primul rînd. Mănăstirea Nicula, după cum se știe, formează un întreg complex: bisericuța veche de lemn unde se află colecția, construită de dăruitii meșteri locali în stilul celor din Maramureș, între anii 1700—1712 „pe locul alteia și mai vechi", (cum precizează prof. Ion Apostol Popescu, în bogatul său studiu consacrat icoanelor pe sticlă de la Nicula); mănăstirea mare, din mijlocul platoului, construită între 1875—1879 cu acea capodoperă în lemn sculptat a altarului care irumpe sub bolțile bisericii ca un soare și paraclisierul de iarnă cu chiliile (paraclisierul pictat, ca și biserica mare, de călugări) așezată pe panta cea mai de sus a colinei-platou, ca un zid de cetățuie armonios plasat „în cadru", stăvilind parcă înaintarea majestuoasă, încărcată de freamăt și mister a pădurii „de aramă" ce ondulează îmbrăcind dealurile și colinele din jurul mănăstirii. Un post de ghid bine pregătit, un om de specialitate, într-un cuvînt un muzeograf se poate asigura colecției din Nicula și toată aparatura necesară pentru valorificarea ei pe plan național și internațional. Cu atît mai mult cu cît satul legendarilor iconari este din ce în ce mai asiduu vizitat de turiști și specialiști străini și acest fertil pămînt, rodnic în har nu numai că ne face cinste dar ne și obligă. E ca și cum ai descoperi un extraordinar tezaur, și-l așezi în drumul mare, fără paznic. Atenție, în orice caz, c-am mai pățit-o și prea s-au risipit valori în patru vînturi, ani de zile, de sensibilitate și gîndire românească, dacă nu le-a „înghițit" pămîntul și le-am pierdut, fără să prindem uneori măcar de veste. Decretul apărut anul trecut va pune, cu siguranță, ordine în această haotică mișcare subterană, și dacă ar fi să aplicăm acest decret în spiritul lui, mi se pare paradoxal și-n neconcordanță cu prevederile lui negoțul pe scară largă care se practică furibund prin instituția specializată și „legală", prin Consignația, unde simpaticii noștri „peregrini" care bat satele, și-au „mirosit afacerea", aduc „cu sacii" icoane. Consignația le cumpără, evident, la prețuri moderate, dar tot e un cîștig pentru că aducătorii le iau „pe nimic" și ce-i mai trist (și-n asta constă și paradoxul) prețurile fixate după așa zisa expertiză de autentificare și evaluare (care e făcută cu competență și exigență în folosul viitorului cumpărător) sînt și ele destul de modeste comparativ cu prețurile la care se vînd icoanele în Occident. Și nu numai în Occident. O icoană pe care o cumperi la Consignația din București cu 1 000 de lei sau 1 500, în alte părți se vinde cu prețuri exorbitante. Admițînd c-ar fi exagerat ce susțin eu, ceea ce e foarte posibil și nu neg (un caz nu poate include în sine toate cazurile cu care mi s-ar putea argumenta în parte), dar problema în sine rămîne deschisă. Și fără supărare pentru nimeni aș zice că viciul acesta e mult mai adînc, dacă poate fi numit viciu, căci el e, de fapt, un cumul de vicii: indolență, nepăsare, un fel de saturație și de ușoară minimalizare a aceea ce-i al nostru și ne-am obișnuit zilnic să avem sub ochi, de la această luxuriantă bogăție folclorică, de la operele de artizan pînă la operele cele mai remarcabile ale artiștilor consacrați. Cum se explică — și nu încercați să recurgeți la logică aici pentru că ar fi un nonsens — cum se justifică dacă nu se poate explica „enormitatea (că e o enormitate trebuie să cădeți de acord cu mine!) culturală" de-a achiziționa (și ele au fost achiziționate și plătite artistului din fondurile Comitetului pentru Cultură și Artă — și nu cel local, Cluj, ci cel din București), două din cele mai reprezentative statui ale unuia (dacă nu cel mai mare). În orice caz unul dintre cei mai prestigioși artiști contemporani, sculptorul Romulus Ladea și să le ții dosite (parcă i-ar fi rușine cuiva de ele) în curtea interioară a Muzeului de etnografie din Cluj? Una din ele, zace în curtea interioară a Muzeului etnografic. Cealaltă, o grupare plină de voluptate, grație și vigoare care îl caracterizează pe maestru, ar putea înfrumuseța centrul unei piețe știut fiind că orașele noastre (poate cu excepția Clujului și a Iașului) sînt destul de sărace în monumente, în fîntînile țîșnitoare și havuzurile pe care le visa Călinescu și care le-ar conferi o dimensiune în plus de frumusețe și personalitate. Dar, cineva „documentat", poate chiar „responsabil", mi-ar putea obiecta și la asta că „problema, să vedeți, e destul de complexă, nu-i cum o prezentați dumneavoastră, este și așa dar și așa, pare simplă dar nu-i simplă, comportă o analiză aprofundată" și pînă analizăm și aprofundăm statuile se degradează în curtea interioară a Muzeului de etnografie din Cluj — lasă-le să se degradeze că tot sînt plătite și nu sînt plătite de municipiul *Cluj (?)*, sînt plătite de București; lasă Bucureștiul să se îngrijească de ele... numai că Bucureștiul nu are timp de așa ceva pentru că trebuie să „achiziționeze" operele altor autori care vociferează că nu li s-a mai achiziționat de mult! Am văzut aceste „generoase achiziții" expuse în sălile pinacotecii din Alba Iulia — pinacoteca se află în aceeași somptuoasă și încăpătoare clădire cu Muzeul etnografic, excelent întocmit, cu piese rare. — Madona în tonuri verzi din Laz e o capodoperă! și pe cît e de exigent și cu gust întocmit Muzeul etnografic (o adevărată plăcere să-l vizitezi) pe atît de săracă în opere valoroase mi s-a părut „pinacoteca" înjghebată, cum spuneam, din achiziții. Întreaga pinacotecă, cu săli „bucșite" de opere și operele care se întind parcă pe distanțe de kilometri — căci urîtul apasă și obosește

—după umila mea părere nu-și justifică existența decît prin două nume (cu operele respective care onorează numele): Corneliu Baba cu portretul unui muncitor și Ion Vlasiu cu tripticul lui cunoscut: Horia, Cloșca și Crișan. Dar, revenind la problema inițială. După cum se vede sîntem atrași de mirajul extremelor: cînd suprasolicitarea oricăror „valori" fără discernămînt și fără nici un criteriu de gust, cînd disprețul suveran prin care ignorăm operele autentice cu care trebuie să ne mîndrim (și, evident, să le smulgem vicisitudinilor și întîmplării!). Aceste două laturi contrare presupun o complexitate și un joc psihologic și de imponderabile care trebuie mai atent „analizat și aprofundat", de acord, dar ce explicație se poate da faptului, stupid de simplu, că-n Lupșa, satul din inima Munților Apuseni, care e în întregime electrificat, o singură clădire, una singură și asta implintată chiar în mijlocul satului, la un pas le stilpul electric (muzeul sătesc) după știința mea primul de acest gen din lume — și spor să nu fiu contrazis nici peste o sută de ani, pentru că nicăieri în lume, nici un alt om oricît de atroce ar fi obsedat de ideea creării unui astfel de muzeu, n-ar putea aduna ce-a adunat aici învățătorul Albu! tocmai muzeul care arată, printre altele, evoluția iluminatului, nu are lumină. În cazul acesta, chiar că nu mai cred că e nevoie să „analizăm și să aprofundăm". E cazul „să luminăm" muzeul. Pur și simplu. Și încă repede, pînă nu ni se face rușine și-atunci trebuie să stingem toate becurile din Lupșa să nu ne mai vedem fețele.

Am vizitat, cu prietenii mei, muzeul din Lupșa, într-o lumină crepusculară, atent să nu-mi scape nimic din comorile aflate acolo, scoțînd cîte un obiect afară, la lumina zilei, să-l văd mai bine. Icoanele mai cu seamă, icoanele pe sticlă și lemn, adunate de învățătorul Albu, merită o cercetare atentă și profesorul Ion Apostol Popescu care ne-a dăruit bogatul studiu despre icoanele de Nicula, dacă ar urca pînă aici, ar rămîne entuziasmat. Am vizitat muzeul din Lupșa cîteva ceasuri, apoi, acasă la învățătorul Albu Pamfil, dinaintea unei mese vîrfuite literalmente de documente și „mărturii", dosare întocmite de mîna lui, i-am privit mîinile, mîinile acestui simplu învățător de țară iluminat de combustia interioară care-l saltă dincolo de condiția obișnuită de învățător și m-am gîndit ce studiu captivant și fabulos s-ar putea scrie despre mîinile acestea. Pe lîngă acel muzeu unic prin originalitatea lui, plin de obiecte, de la cele mai simple și mai gingașe pînă la cele mai complicate și ingenioase create de mîna oamenilor trăitori pe aceste meleaguri, unice, și ele, învățătorul Albu, neastîmpărat ca toți ceilalți „colegi de breaslă", setos de cunoaștere și atent să nu-i scape nimic a adunat un imens material documentar privind toate manifestările zonelor primare folclorice locale, de la legende și istorii legate de fiece drum, de fiece fîntînă, de fiece colțișor de pămînt, care a iscat legende și le-a perpetuat în timp pînă la zicale, ghicitori și eresuri. Spre deosebire de „Moș Muzău" de la Huși, învățătorul Albu nu are „răbdarea", cum zice el și nici „stofa necesară" unei astfel de întreprinderi. Prietenul meu, Octav Păun, de la Universitatea din București, specialist în materie, entuziasmat de materialul existent în „arhiva Albu" și care, fără doar și poate, în mod sistematic și cu metodă s-ar putea îmbogăți pînă la epuizarea totală a întregului fond, s-a oferit să-și asume el această întreprindere. În momentul de față cînd trăim o adevărată efervescență de valorificare folcloristică, depășindu-se faza acumulărilor și trecîndu-se la o muncă științifică cu delimitări nete între creația de artizanat de ocazie, astfel de inițiative ar trebui extinse spre toate zonele țării și înainte de toate ar trebui „depistați" acei cărturari inimoși și cu dăruire care s-au aplecat cu osîrdie și credință asupra acestui capitol de permanență spirituală românească, făcînd sondaje proprii nevalorificate, de cele mai multe ori, în volume sau publicații. Mă gîndesc la munca de culegător a lui Furtună din Dorohoi, și dacă nu cumva multe comori adunate de el stau și acum închise în lăzi, uitate și necunoscute. Mă gîndesc apoi la profesorul emerit C. N. Iancu, cărturar vestit și veteran al Dorohoiului, mare latinist, iubitor de literatură și folclor, fondatorul, înainte de război al revistei „Fringurele" a școlii normale de la Șendriceni, prieten cu Al. Vlahuță și alți scriitori și oameni de cultură, mă gîndesc ce tezaur de înțelepciune a adunat acest distins intelectual, ce documente, poate uitate și de el, păstrează în dosare, lăzi și pachete și nici unul din noi foștii lui elevi, nu ne-am învrednicit să ne facem timp și să studiem cum ar putea fi valorificat acest fond de documente și manuscrise.

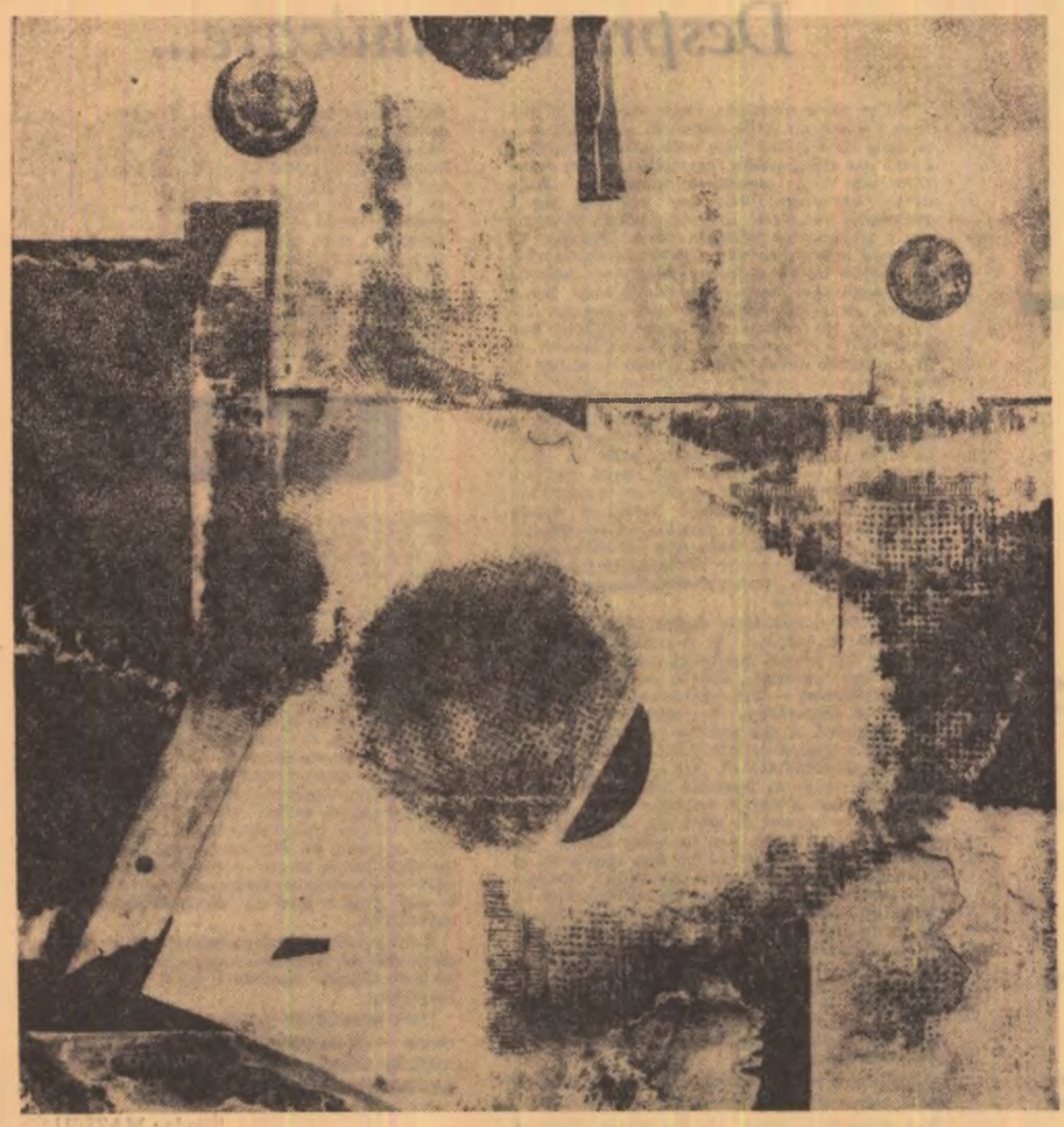

Acest număr
al revistei noastre
este ilustrat
cu reproduceri
după lucrările expuse
în sala „APOLLO"

ADINA COLOENESCU:
EXPANSIUNE I

fiul pierdut

În aceeași zi mi-a făcut pantofii, mi-a spălat picioarele. În acest timp vorbea. Trebuie să recunoaștem că sînt în stare să povestesc nașterea pe dinafară — numai de nu va suna telefonul. Oricum între noi doi nu mai este nimic uman. Totul este o spațialitate, un cadru destul de restrîns și el pentru întreaga noastră frămîntare. Atunci, mai ales atunci, cînd încă nu se crăpase de ziuă, i-am spus cîte ceva despre zborul cocorilor, deși nu era toamnă, ceva despre identitatea noastră, ca după aceea să-mi spună: „Ștefane, tu ești un om fără biografie. Aceasta se pierde undeva între părinții tăi. Dar, sper să nu fii tu ultimul fiu pierdut".

Am văzut cum se năștea soarele dintr-un cimitir cu salcîmi betegi, ca niște ciolane de bătrîni aplecați la rădăcina pămîntului. De-acolo răsare și apune galeș într-un cuîb de barză. Și iarăși ne umple ziua cu încăperile și scările ei. Și iarăși vine noaptea cînd cinăm împreună — nu se știe însă pînă cînd vom devora germinațiile dintre întuneric și lumină.

Ceasul din miazănoapte arată trecerea timpului către spațiu din oră în oră: o naștere, o moarte. Este un ceas cumsecade, nu bea, nu mănîncă și ne judecă în miez de noapte în glas de cîntător. „Fiecare casă își are ceasul ei în peretele dinspre inimă", mă completează ea și suferă cu amar văzîndu-și cuvintele risipindu-se pe podele. „Adună-le" — îi spun. „Pentru tine însă lucrurile pot tăgădui că au fost întocmite spre a arăta deosebirea dintre noi și ele."

— Deosebirea — un cuvînt sacru pe care limba nu-l poate rosti și gîndul nu-l poate cerceta —, suie în cele mai de dinainte rostuite. Trebuie să lăsăm în noi o liniște și tot nu-i de ajuns să ne ascultăm curgerea. Cînd îi fac un dar se uită la ceas, mă privește și se dezbracă la picioarele patului. Lumină sau întuneric, — pentru ea este deopotrivă. „Mai tîrziu nu știi unde te vei duce și de aceea... Vreau să judec înlăuntrul meu. Ai văzut cum se întoarce pasărea la cuibul ei pînă seara, toate sînt minunate, toate se leagă între ele cu viețuire. Moartea are de suferit de pe urma noastră a femeilor. La moartea mamei era lumină mare, o lumină de primăvară împăcată, și ea striga ca-n gură de șarpe, „strîngeți soarele de pe ochii mei că văd o fetică în negru cu o coasă care-mi face semne de ducă și-mi arată un pom cu mere roșii". Semnul ultim. Deci moartea este tot o femeie ca toate femeile, tînără, nemaipomenit de ironică și e pretutindeni, înafară. Ea nu poate fi înlăuntru. Înlăuntru sînt eu cu tine în alt chip împărțind gesturile și gustul.

Semnul mamei cu merele roșii a fost ducerea. De atunci, cîntă pitpalacul și sare peste soarele în trecere prin salcîmi. Mama s-a dus pentru că s-a apropiat prea mult de sine, n-a ascultat golul și căderea i-a fost cu durere și semne. După moarte a urmat răcirea. Polul Nord sau celălalt pol nu-i plin de gheață, ci-i plin de chipuri și mame. Apa e trup și suflet cu pămîntul. Pămîntul e ultimul care urmează. Apoi nu s-a mai văzut nimic. M-am privit, în loc să plîng și am văzut: — eram chiar mama, dacă nu tocmai ea. Întîlnirea cu tine se aseamănă exact cu plecarea tatei la război. De fapt nu a plecat el ci l-au luat tîrîș-marș, l-au spus că de nu va merge îi va fugi pămîntul de sub picioare. Toată viața nu vreau să înțeleg aceste vorbe. Ești un fel de tată". Fiul pierdut are să se întoarcă, dar, oriunde se va întoarce, va fi o îndepărtare, o apropiere în departele amurg.

nuntă de vînzare

Un cîine și o gară. Într-o gară circumstanțială. Departe o cîmpie cu șantier, mai departe un oraș cu papagali în balcoane. Tot mai departe o apă. Apă multă în care se înecă-un ochi, o pasăre și celelalte lucruri. Aici s-au oprit oameni, vorbesc de una de alta. „Cît mai este pînă la..." Pomi uscați, pomii gării, și femeia spune că vede o tînără cu oi în soare și în lună vede pe bărbatul ei cu care s-a luat cînd era o blondă cu ochii mari și mă sărută numai pe ochi, și asta-nseamnă despărțire și iată că s-a despărțit de mine, lăsîndu-mă pe lume ca un rîu. Am fotografiile de la nuntă. Vă rog, fiți buni și spuneți-mi, știți pe cineva care cumpără o nuntă?. — fotografie reală, unde sînt eu cu el, pe un cîmp adumbrit de un cer sur. Are o mare valoare în sine. Acolo am părți originale. Originea mea-i începătura. În celelalte sînt tot eu, peste tot numai eu, cu diferite chipuri de oameni, de femei, de copii și de cai. Toată viața m-au urmărit niște cai. De aceea bărbatul meu a fost ucis de un cal. Acuma a murit și el. Nici acum nu știu exact, cine o fi greșit, el sau calul?

De fapt îmi pun întrebarea și tot eu răspund. Nu vă supărați aș voi să știu dacă trenurile pot fi fotografiate. Aș vrea să vă fac o fotografie. Va avea o mare valoare intrinsecă. N-am să vă rețin mult. Toată lumea ar trebui fotografiată, să nu se uite. Am o fotografie cu Adam și Eva. E splendid. Adam are un costum din fibre sintetice, părul tuns scurt, blond ca mine și fumează cu trabuc. A fost cineva în viața lui. Păcat însă că n-a fost fotografiat cînd a fost copilandru. Cred că nici acum nu și-a cumpărat aparat. Ultima oară l-am văzut pe bulevard, la orele mari ale nopții, cu o șatenă după el, căutau un taxi.

Vă spun în credință. Copacii aceștia sînt niște artiști, n-au moarte. Uscați așa cum sînt ei îi voi face verzi, pentru că nu merge să te împotrivești culorilor. Nu sînt uscați, avem noi impresia, ne opunem să credem că muzica își are rol important în această fotografie.

NICULAE RALINCEA

meditație

S-au perimat dezastrele ta care-am fost martor,
Mă-ntorc în urmă și revăd locuri
Unde-auzeam de-atîtea ori fluerul mierlei
Și unde simțeam în nări
Parfumul de heliotropi în floare
Adus nu de zefir,
Ci de un vînt sălbatic al unei Terre Nove —
Ce n-avea legătură cu planta exilată —
Parfum ne-adulmecat de frumusețe,
Nerăspîndit pe urmele de pași,
Parfumul încărcat de auroră
Și de cultură-a lumii,
De melancolie și de remușcări,
Parfumul absenței și-al primei tinereți.

VINTILĂ ORNARU

joc

Să mi te dau uitării nu mă lasă.
Topește fără veste depărtarea,
Te-aruncă blînd pe plaja-ntunecoasă.

Ca pe o scoică te culeg din valuri
Din strigăte îmi făuresc portaluri
Și pe sub ele-alerg cu tine-n brațe.

Dar cînd revine-n cart hainul soare
Pe țărm mă aflu ciot cu brațe slute...
Iubirea mi-a furat-o hoața mare
Și-o duce către porturi neștiute!

cîntec

Zilele se privesc în noi ca într-o oglindă
Și asemenea nouă arată și ele,
Dimineața fac ochi de ied și zăbovind în pat se alintă
Ca niște femei obosite de coniac și cafele.

Apoi deodată sar îngrozite din pat
Și pleacă supuse la munci.
Unele se-mbolnăvesc, nitam-nisam, de bubat,
Altele ivesc minuni cu înțelesuri adînci,
Ori cel puțin prunci.

Dar cu toate spre seară
Dau ochii peste cap și mor ca niște buburuze.
De milioane de ani se nasc ca să moară
Cu un război pe piept ori cu o pace pe buze.

ION BAIAS

mirare

Cad reci în munți aripele de piatră
În mame se întorc lacrimi de foc
Pruncul în plină solitudine se rătăcește
Ca o mirare cu ochii la un loc

În carnea lui răsuflă nebun pămîntul
Spaima în gură i-a îmbătrînit
Din sine pe buze își coboară
Un început de lume împietrit

Deasupra lui un cosmos de strigări
Așteaptă risipa în stele
Pruncul capul și-l ridică
Mirare foc, și semn mirării mele

MIHAI DIACONESCU

spre pierdutele stele...

Și cînd tăcute fecioare
subțiate pînă la cer de razele lunii
veneau spre lucitorul rîu
eu cu mîinile însîngerate
de ascuțimea umbrelor
îmi simțeam rănile
legate cu fișii de lumină
și fără altă vină
sfere lucii îmi apăsau pleoapele
lacrimi purpurii curgeau să mă spele
eu cu mîinile însîngerate
mîngîiam pierdutele stele.

eu adormeam liniștit...

Eu mai știu cum din negru mă făceam
tot mai alb la creștet
purtam în mîini o sfîntă carte
cu poze colorate dar fără forme
duhuri albe reconstituite
speriau trecătorii-ntîrziați cu aripi enorme
spre seară trupul meu era fără greutate
îmi atîrnteam privirea spre alte goluri
așa scăpînd mereu din cetate
păsări ciudate se-ntorceau sub pleoape în stoluri.

Eu adormeam liniștit
o stea mă lovea drept în frunte
la tîmplele mele se-aprindeau tot mai des
firele luminii.

flagelul

EUGEN TEODORU

La un moment dat în orașul acela minuscul s-a declanșat o stranie epidemie de dragoste, mai îngrijorătoare decît orice flagel ce se abătuse vreodată asupra lui, de cînd fusese construit, cu aproximativ șase veacuri în urmă. Consecințele nu se puteau prevedea de la început. Oamenii trebuiau să urmărească cu răbdare evoluția, pentru a ști apoi ce măsuri profilactice să ia împotriva epidemiei și ce remedii să se recomande.

Ce să faci, cum să stăvilești extinderea alarmantă a bolii și mai ales a simptomelor care dovedeau că virusul provoca preturbări de ordin sufletesc și nervos. Modificau optica, rațiunea și echilibrul unora. Se observă, de pildă, că oameni foarte serioși căzură sub influența contagiunii și nu-i mai recunoșteai, deveneau lascivi, gînditori, pierdeau harurile vioiciunii, ochii căpătau o anumită dulceață somnolentă și chiar o doză de strengărie, care-i întinerea.

Ei bine, boala avea un merit însemnat, deloc neglijabil, ocolea familiile întemeiate, pe soții și nevestele acestora îi lăsa în pace doar că le înviora sentimentele, ceea ce nu era de loc rău. În schimb producea nebănuite ravagii în rîndurile holteilor, a femeilor nemăritate indiferent de vîrsta și ocupația lor.

Vorbeam, mai sus de niște oameni serioși, poate aș fi vrut să spun calmi, și la locul lor. Aflați că aceștia, și nu numai ei, și-au scos din dulap garnitura vestimentară cea mai elegantă, de la pantofi pînă la ostum, de la cămașă pînă la cravată, de la batistă pînă la butonii filigranați, le-au privit cu atenție, le-au curățat. Așa au pornit la serviciu, de atunci încolo, în fiecare dimineață, ca-n zilele de sărbătoare. Parcă și călcătura era altfel decît cea obișnuită, mai afectată, mai plină de grație. În fine, cei ce n-au găsit, să spunem, costumul potrivit cu anotimpul, cu dispoziția sufletească și mai ales cu gustul: dacă nu avea, bunăoară, croiala modernă, au recurs la magazinele de specialitate și-au cumpărat stofe scumpe alese cu mult dichis. Atelierele de lux ale cooperației s-au umplut de comenzi pînă peste cap. Ochii și obluanele centrelor nu s-au mai închis, ci s-a lucrat intens ca-ntr-un iureș. Fiecărui vestimint i se încredința o cantitate apreciabilă de talent, iar fiecare inimă se pregătea pentru marea întîlnire, pentru marea dragoste, pentru marele vis ce-l adulmeca parcă de la distanță. Apropierea de viitoarele senzații, îmbrățișări și sărutări nu semăna cu nici o presimțire dintre cele trăite anterior.

Pe nimeni n-a surprins nevoia exagerată de eleganță care a pus stăpînire pe oameni: amploarea exigenței pentru obiecte de podoabe, năvala în magazinele de cosmetice, solicitările clienților în privința mărcii apelor de colonie și apelor de gură, a lamelor fine și a săpunurilor cu clăbuc parfumat, a cutiilor cu pudură, a loțiunilor fixative, a broșelor, a acelor de păr și dantelăriilor.

Febrilitatea pregătirilor de după amiază n-avea nimic comun, să fim înțeleși, cu datoriile cetățenilor față de muncă. Acolo au sporit randamentele, cuviința față de șefii instituțiilor și întreprinderilor, punctualitatea și disciplina au devenit lucruri firești. Care dintre muritori nu rîvnea sub impulsul dragostei să fie un erou, un model de urmat, un tip capabil să epateze pe viitoarea iubită și întregul oraș. În timpul acelor zile de neuitat bucătarii au preparat mîncărurile cele mai gustoase, iar florărești au adus în piață panere cu flori de o rară gingășie. Fetele de la aprozar și din serviciile publice s-au îmbrăcat ca-n reclamele revistelor ilustrate. Privirile erau atrase de drăgălășenia lor.

Cum din iubire izvorăsc toate și la originea majorității faptelor omenești se află fără îndoială dragostea, gesturile delicate s-au înmulțit și au început să fluture pretutindeni. Nimeni de pe acel tărîm nu și-a dat seama, că asemenea purtări l-ar putea face ridicol și l-ar expune ironiilor celor lucizi, deoarece sentimentele filtrate nu erau conforme cu cotidianul și reprezintă apanajul altor mode de mult îngropate.

Cei mai mulți totuși, se treziră prizonierii unei recrudescente adorații față de muzica de cameră și simfonică, chiar dacă o interpretau uneori orchestre dotate cu instrumente electrice, acompaniate de piane vetuste, situîndu-i pe auditori cu simțăminte cu tot în afara epocii.

Sălile de concert altădată pustii, acum erau ticsite. Vă închipuiți ce fericire pe capul celor de la comitetul local de Cultură și Artă fiindcă nu mai erau siliți la exhibiții financiare de tot felul, spre a menține Orchestra Filarmonică în ființă cu sediu, state de plată, schemă de organizare și altele, de acest soi. Nu mai erau nevoiți conducătorii ei să costumeze orchestra țărănește, în prima parte a programului, deschizînd-o în taraf de acompaniament pentru o vedetă de muzică lăutărească, adusă cu pompă de la București, și nici să angajeze pentru comperaj un comic penibil de la televiziune.

În partea a doua, se știa orchestra îmbrăcată în negru intra în programul propriu-zis, dar în sală nu mai rămînea nimeni, decît scaunele „melomane", obligate să încremenească acolo în buloanele ce le fixau în podele și să asculte a nu știu cîta oară de fapt concertul pentru fotolii și orchestră. În acest timp, mulțimile minusculului oraș de deal luau cu asalt sala de cinema, perete de perete cu al filarmonicii, unde juca alternativ fie un western fie un film polițist. Urletele disperate ale călăreților și sgomotele pistoalelor care secerau geamuri, balcoane și oameni, încurcau subtilitățile sonatinelor, cărora dirijorul nu le putea da un accent mai aprins decît cel indicat pe partitură „vivace, senza forza". Puhoiul de bubuituri de alături lua în copite țesătura diafană a compoziției ca pe o eșarfă de mătase călcînd-o în picioare ca un escadron sîngeros. Violența trufașă își avea legile ei implacabile. Dacă nici inspectorilor de la comitet, nici directorului filarmonicii (afară de cazul cînd dirija personal) nu mai apreciau muzica sferelor înalte plecau discret și ei în pauză cu toată lumea atunci ce mai era de făcut?

Dar iubirile luară o întorsătură nesperată, de cînd prinse a bîntui boala iubirii prin cartierele orașului. Sala cu filme de groază și de cowboy rămăsese goală, iar filarmonica se repopula. Problema achiziționării unui bilet deveni foarte spinoasă: abonamentele fură vîndute pe cîte doi ani înainte. Cu alte cuvinte, prosperitate pe toată linia. În fiecare săptămînă un mare dirijor descindea în minusculul orășel, iar numele acestuia intra cu pași vijelioși în istoria muzicii contemporane. Iată prin urmare ce a fost în stare iubirea.

Politicoșii noștri pacienți se arătau dornici de fericire conjugală, căci legăturile duceau după cîteva luni inevitabil la primărie nu numai la concerte, biblioteci, conferințe, meciuri de baschet, volei și oină, sau cofetării. Circiumile și barurile rămaseseră fără clienți. Nimeni nu le ducea dorul. Se consumau șprițuri slabe din frigiderul propriu, limonadă și apă minerală. În perioada respectivă cîteva unități T.A.P.L. s-au și desființat, și în locul lor au apărut plăcintării, chioșcuri de răcoritoare și plafar. La puțin timp după izbucnirea vestitei epidemii, care prefăcuse parcă orașul într-o vază de porțelan trandafiriu, plină de flori proaspete, unde oamenii se priveau în ochi zîmbind și se salutau cu condescendență, zilele de altădată cînd se insultau în public, căci le sărea țandra din orice, erau considerate astăzi, o rușine. Își aduceau aminte de perioada aceea neagră, ca de un coșmar. Acum la fiecare pas, auzeai „vă rog, după dumneavoastră, pardon, o clipă, mă iertați, imediat, luați loc, o, nu, vă rog să ședeți, nu sînt obosit, permiteți să vă ajut."... „Dacă aveți nevoie de ceva, sînt dispus să vă fiu de folos, dați-mi un telefon, neapărat!. Din rațiuni omenești am desființat postul șefei de cabinet, care mă ținea izolat de solicitanți. Acum am timp pentru toată lumea. Încercați, să vă convingeți! Cum? Mă-ntrebați de limuzină? O, nu, am lăsat-o la garaj, de mult, spre a fi utilizată în alte scopuri, mai puțin fanteziste decît transportul meu la birou, al nevestei la piață și al copiilor la școală. Acum cînd autobuzele au devenit încăpătoare vehicule recreative, civilizate, lucind de curățenie și bun simț, de ce n-ar fi loc și pentru niște directori ca mine, printre oamenii obișnuiți. Nu, nu, cum să mă mai ferese de cineva, atîta vreme cît mi-am pus în ordine audiențele și n-am mai dat răspunsuri în doi peri, ci am satisfăcut din plin cererile legitime. Vreau să fiu aproape de oameni, mi-e sete de recunoștința lor ateasta fiind singura rațiune, pentru care exist și muncesc. Cum ați spus? Vorbiți mai clar. Duduie cam tare motorul. Da, da, acuma v-am înțeles. Sigur, am chemat I.A.L.-ul să preia foarte urgent spațiul excedentar, compus din mai multe camere, pe care le foloseam doar ca să mă fălesc înaintea rudelor și a prietenilor, să le dau cu tifla, să-i dărîm, să-i umilesc. Le-am oferit tinerelor familii, atît de numeroase și de fericite la ora asta, ele au nevoie în primul rînd de case, să fim înțelegători. Prea multe perechi s-au chinuit în antreuri, în demi-soluri, în camere de serviciu, ori au dormit în aceeași încăpere cu bunicii, despărțiți doar de un paravan sau de o perdea de stambă. Așadar iubirea făcuse lumină și în ungherele acestea întunecate din sufletele semenilor și risipise egoismul lor funciar și nimicitor.

Dar revirimentul cel mai senzațional îl realizase boala iubirii, într-o zonă s-o numesc dificilă a moravurilor noastre, unde nici o lege n-a putut niciodată inspira și nici impune vreo soluție. Normal, obiectiv, științific nu se putea realiza nici o tămăduire, aceasta fiind sursa neîntreruptă a nenorocirilor și dezastrelor psihice care bulversează, — de cînd lumea, — moralul tineretului și nu nu numai al lor. Este vorba de jocul capricios al dragostei care, persecută în primul rînd pe cei uriți și puțini arătoși. Ei nu află mîngîiere, și suferă cumplit, văzînd cum frumoșilor și frumoaselor li se deschid larg, porțile paradisului, cum numai ei au dreptul la dragoste adevărată și nu la milă. Ei bine, de astă dată boala, mai înțeleaptă, ca însăși natura ce o născocise, făcu dreptate și se arătă inimilor extrem de înțelegătoare, le ocroti infuzîndu-le pe nesimțite o doză de narcotic celest frecvent și în cazurile obișnuite (nu degeaba zice proverbul că dragostea e oarbă). Se întîmplă atunci, ca și pocitania să fie văzută de ochii celui îndrăgostit ca o ființă superbă. Bondoaca deveni în privirile iubitului suplă, iar în ochii înamoratei, obezul un veritabil atlet. Varicele sau picioarele groase de sus pînă jos substituirâ adevăratele farmece. În sfîrșit, cocoșați fuseseră luați în serios și avură căutare deoarece o întreagă literatură vorbea despre tandrețea lor nemăsurată față de cel drag. Efluviile dragostei pluteau mai departe deasupra minusculului orășel. Nicăieri pe pămînt nu se concentrase atîta fericire pe metru pătrat, ca în acest colț de lume. Pînă și tontul a avut parte de afecțiune, și lui i s-a sărutat fruntea îngustă și asudată din pricina efortului de a gîndi și de a fi simpatic.

Dispăru ca prin farmec ambiția părintească de a nu îngădui drept gineri sau nurori, tineri cu cîștiguri reduse, simpli muncitori de fabrică, fără mobilă, agoniseli la C.E.C., diplome de stat, apartament sau mașină, de la „Renault" în sus.

Încă o binefacere căzu odată cu boala asupra orașului, ceva care nu se mai pomenise în analele vreunei așezări europene, fetele puteau cere mîna bărbaților pe care-i plăceau, ele avînd dreptul să fixeze întîlnirile și să-i ia la plimbare din pragul casei. Li se îngăduia chiar la petreceri să invite la dans pe cine pofteau, fără ca acest fapt să le compromită. Nici pomeneală despre adulter în vremea aceea, era considerat acolo mai odios ca o crimă.

Lumea se văzu, multă vreme din această pricină, ca printr-un cristal de hiacint.

După cîteva luni însă, epidemia scăzu în intensitate, dar spre surpriza tuturor, oamenii nu-și modificau purtarea cu nimic. Bunele deprinderi intrară în reflex.

Răuvoitorii, care nu lipsesc niciodată, spun că de altfel fericire dulceagă și leșinată, după alte cîteva luni, unii s-ar fi plictisit îngrozitor și ar fi vrut să se schimbe ceva.

E posibil ca scepticii să nu-mi dea cîtuși de puțin dreptate și să susțină contrariul. În fond sînt persoane libere să judece pe cont propriu și oricum.

Eu aș da orice, ca totuși, un astfel de oraș să existe. Acolo aerul, vestmintele, interioarele și străzile ar fi îmbîcsite de blîndețe și bună creștere. Am fi fericiți, vă rog să mă credeți!

DUMITRU M. ION

melanholia celui care aruncă versuri

Au nu aveți deznădejde nici
În voi, nici în soarte; milă
Cine să aibă cînd prin nas
Terea voastră muriți? Cînd
Aruncați cu versuri putrede
În mine, cînd mergeți pe văi
Sau pe deal speriind vîntul
Ori îmbolnăvind florile, eu
Cum să cred că sunteți fără
De pată? Dacă lingeți picioa
Rele stăpînului vostru și
După atîta scîrbă i se va
Face frig credeți că va ier
Ta fapta voastră? Învins es-
Te cel carele are în turme-
Le glasului său viață înain
Te de moarte, pierdul dacă-
Ajunge pe deal și cîntă îm
Bolnăvind vîntul și întune-
Cînd florile.

melanholia acoperirii cu faima melanholiei

Pre cîmpia goală o floa-
Re fugea și-am trimes tur
Me s-o calce-n picioare;
Floare-a mîncat turmele
Și-a rîs. Pre cîmpia goa-
Lă o floare se închina
Și-am trimes un melc lă
Utar s-o umple de bale.
Dar floarea l-a orbit și
l-a pus coarne. Am văzut
Pre cîmpia goală o floa-
Re care plîngea și am vo-
It s-o împușc: cînd glon-
Tele nebun călătorea m-am
Acoperit de faima melon-
Holiei.

melanholia părului tăiat adormit

Rochile inserării se lasă
Peste trupul tău; pe terme-
Cate clipe de viață bărci
De păianjeni se leagănă; pă
Rul tău atît de negru doar
Me, îl tai și el geme. Ati-
Tea se petrec surizînd, ah,
Împăcate cu moartea cînd
Rochiile inserării te-aco
Peră pe multă vreme, nein-
Țeleasă, prețuind saltul flu
Turilor sinucigași.

melanholie în iarbă

Furtuna doarme; soarele a in-
Ghețat pe noi; se mișcă iar-
Ba au se cutremură femeia?
Două jivine ascunse sunt în
Vizuina hainelor de aer. Car
Nea ei desfață iarba, țițele
Ei leagănă fînul, pîntecul ei
Pe care gîtul de lebădă su-
Perb e-n rugăciune? Furtuna
Doarme — cui putem să-i spu-
Nem?

melanholia săgeții

De la capătul pînă la mar
Ginea săgeții mult și dul
Ce e trupul ei și-n orice
Re cer se arată, aerul ca-
De jertfindu-se cu podoa-
Be de sînge și mare este
Poftă liniștii ei închi-
Zîndu-se-n carne.

melanholia spălării degetelor

Am lăsat cartea în arbori
S-o ciugulească paseri de
Pradă; o apă mergea pe a-
Proape și n-am vrut în ea
Să plutesc cînd dinspre iz
Voare morții treceau cum
Fluturii pe valuri. S-a în-
Noptat deodată ca-n clipa
În care pling caii de curse
Pe iarba moartă. În riu îmi
Spălam degetele care azi în
Că mai tremurau peste car-
Tea spînzurată în arbori.
Cartea din care paseri mul
Te ciuguleau cîteva vise în
Care nimeni, nimeni nu era
Bun să trăiască.

melanholia lui Omar

În luntrea oarbă-alunecăm,
Privighetori mor în auz —
Cum se aude pînsul tîrgu-
Lui făcut cînd am vîndut
Păcatul morții neguțăto-
Rilor care zburau. Acum, o,
Marginea de zi cum tremu
Ră peste femeia goală: pus
Tiu, grădină cu nisip și
Miere în care doarme soa
Rele. În urmă putred legă
Mînt rămîne: s-au vestit
Măgari cu capete de miel,
Picioare vesele de leu și
Zîmbetul plutește-n aer —
Chiar zîmbetul califului
Ce se spăla pe mîini mai
Înainte de a se spînzura.

ARTE

FILM

Săli și spectacole

Cerem iertare cititorilor că săptămîna aceasta nu am mers la cinematograf. În locul unor referințe la vreo producție din rețea ne vom îngădui cîteva gînduri despre săli și actul vizionării filmelor.

O statistică ușor de realizat ne permite constatarea scăderii prin vîrste a interesului pentru film. Omul de 40—50 ani nu merge, credem, mai frecvent de 6—7 ori pe an la cinematograf, în medie, și atunci o face în urma unor stăruitoare semnalări privind calitatea unei pelicule anume sau, pur și simplu, ca să se destindă. Pentru a conferi gravitate vizionării, în multe locuri din lume s-a redus din numărul scaunelor din sălile de cinema, s-a introdus pauza (fine del primo tempo!), *ținta ideală fiind ideea de spectacol, asemănător celui de teatru. La noi o asemenea sală este cea a Cinematecii (Union) — unde, și e bine ca D.D.F.-ul să se gîndească la o rezolvare, legitimațiile invidiate se dovedesc, surprinzător, fără valoare! — : de dimensiuni reduse, cochetă, cu scaune tapisate, Cinemateca e de o sobră intimitate. Sălile-mamut deschise în noile cartiere au rolul să acopere nevoile de film ale mulților locuitori, dar ele prezintă un serios dezavantaj: consuma numai producții cu dever comercial. Edilii Bucureștiului (și ai celorlalte localități din țară unde se întîlnesc situații asemănătoare) se cuvine să aibă în atenție și construirea unor cinematografe de proporții rezonabile, bine utilate, unde spectacolul să poată fi „de artă".*

În copilărie și adolescență vedeam, credem, aproximativ 10—15 filme pe săptămînă, cu o foame de film nemaipomenită. Și nu numai atît; la cine știe ce realizare repetam vizionarea (de obicei ascunzîndu-ne prin sală) de nenumărate ori. Firește opțiunile nu contau, dar ne amintim că astfel am putut vedea și filme importante: de unsprezece ori „Crucișătorul Potemkin", de nouă ori „Hamlet"-ul lui Laurence Olivier. Rula, pe atunci, o fermecătoare poveste cu cai și eroism, „Oameni curajoși" — de care ne-am minunat în vreo zece rînduri, de „Fanfan la Tulipe", la fel. De la acesta din urmă ieșeam calcînd cu bărbăție și îndreptîndu-ne spinarea.

E periculos, uneori, să revezi filme (în afara celor intrate în istoria cinematografiei) peste ani. De pildă un film făcut după un basm, ne-a fermecat de nenumărate ori odinioară. Cu o vreme în urmă ne-a fost la îndemînă iar: ce deziluzie! Zîna aceea strălucitoare, pe care eroul o părăsea (Doamne, cu cîtă indignare priveam acest gest la zece ani!) în favoarea iubitei pămîntene, era — acum — o respectabilă actriță, marcată de vîrstă, și foarte just procedează protagonistul cu o lasă, plecînd de mînă cu frumușica sa fetișcană!

Ilie CONSTANTIN

IULIA ONIȚA : SCULPTURA

EXPOZIȚII

Waclaw Taranczewski

Biografia pictorului polonez Waclaw Taranczewski, ale cărui lucrări formează o expoziție trezind mai mult decît simplul și ocazionalul interes, este legată de două importante citadele culturale ale Poloniei, Poznan și Cracovia. Și dacă această biografie, cel puțin așa cum ne este ea înfățișată în catalog, nu conține elemente spectaculoase, definirea existențială a artistului făcîndu-se printr-un anume calm și implicare în dezvoltarea artei moderne poloneze, biografia sa artistică conține, cel puțin din punctul de vedere al formei, neîncetate modificări.

Taranczewski este artistul variantelor, al permanentelor tentative de ameliorare estetică și de epuizare a posibilităților. Elementul fix al acestei aventuri îl constituie o conștiință meșteșugărească scrupuloasă și exemplară. Este, de altfel legătura subterană, motivul pentru care aceste lucrări atît de diferite între ele la o primă vedere rămîn totuși în zodia unei singulare viziuni.

Cauza acestei diversități o constituie, desigur, și perioada întinsă în timp din care sînt selecționate lucrările — aproape pătrurzeci de ani: gustul pentru reluare, pentru epuizare a temei provoacă variante la mari distanțe. O natură moartă cu un vas verde, de exemplu, poartă date incredibile pentru trăinicia unei obsesii picturale: 1934, 1943, 1956. După cum „Natură moartă cu figură de sfînt" pare a fi reluată în douăzeci de variante (în această expoziție fiind expuse numai trei.)

Nu conștiința exemplarității animă aceste gesturi de pictor ci, poate, o nostalgie a definirii limitelor. Schimbînd nu numai viziunea picturală sau gradele de interes în care, implicit, intră o dialectică a dragostei și indiferenței față de obiectul reprezentat, dar chiar și tehnica, variantelor par tablouri diferite și chiar așa și sînt, în ciuda aproximativei similitudini. E vorba de alt sentiment în fiecare, o detașare diferită, în aceste partituri complicate ale culorilor. Waclaw Taranczewski este un colorist format în idealul cromatic al fovismului dar în care se recunosc accente bonnardiene și matissiene nu lipsite de importanță și de urmări. Căci, lîngă pînze de o structură explozivă cu mari amplitudini ale tonurilor, apar pînzele în care efectul liric al incidențelor decorative nu pot fi explicate altfel.

Pentru Waclaw Taranczewski reevaluarea proprie este capitală. Renunțările, căci acestea există, nu sînt gratuite ci, pur și simplu, ele dovedesc neîncrederea în fixarea definitivă a expresiei. Perioada sgrafitelor cu mari triumfuri ale liniei incizate aproape gestual într-o textură granuloasă de nisip încorporat în ulei confirmă această predilecție de etapă, această alternanță a momentelor de cristalizare.

Expoziția ne indică, în afara variantelor, a reveniriilor și sintezele. Una din acestea poate fi socotită a patra fază a picturii lui Taranczewski, „constituită din picturi în ulei executate recent, concepute din suprafețe sumbre și mate" — după opinia unuia din comentatorii acestei opere. O stare de echilibru a evoluției artistice, în care obiectele pictate — un șezlong în atelier, o masă cu obiecte în dezordine, un radiator — sfidează materialitatea curentă, intrînd în zona de mister a picturii. Compoziția liberă a formelor și culorilor confirmă o spontaneitate directă în legătură cu o inspirație bruscă dar amintirea fazelor anterioare, epuizate prin nenumărate variante, explică ușurința cu care sînt făcute aceste ultime lucrări.

În opera lui Taranczewski există, desigur, ceva demonstrativ, reluările nu sînt decît argumente ale demonstrației dar vehemența inlocuiește răceala explicației și patima picturală nevoia de coeziune.

Iulian MEREUȚA

ARTE

TELEVIZIUNE

Teatrul scurt

Nu de mult prin această rubrică ne manifestam cîteva păreri privind emisiunile teatrale. Obiecțiile noastre vizau printre altele insuficienta preocupare a televiziunii pentru textul original.

Iată însă că luna iulie ne dezminte, televiziunea realizînd în această perioadă un adevărat record de premiere cu piese românești. Performanța e meritorie și o consemnăm ca atare, mai ales cînd două din spectacolele transmise (foarte reușite) au la bază material dramaturgic excelent (în speță „Ripa albastră" de Leonida Teodorescu și „Sanda" de Dumitru Radu Popescu).

Fără îndoială, Leonida Teodorescu este un dramaturg talentat și foarte serios în profesiunea sa. Un dialog viu, o construcție inteligentă îi caracterizează scrisul. Debutul său de acum cîțiva ani pe scena Teatrului din Brăila cu piesa „Crivățul de aseară" a indus pe mulți în eroare, calitățile sale fiind atunci într-o oarecare măsură ignorate. Piesele următoare însă, au clarificat în bună parte măsura talentului său „Frunze galbene pe acoperișul ud" (la „Teatrul Nottara" și apoi la T.V.) cît mai ales „Ripa albastră" prezentată de curînd pe micul ecran, relevînd un dramaturg de certă valoare. Acest ultim spectacol este cred o reușită deplină a televiziunii, și pentru aceasta în afara autorului merite revin întregii echipe, bine dirijată de regizorul Grigore Gonța.

Valorificînd cu precizie virtuțile textului și imprimînd acțiunii un ritm alert (cu numeroase momente de suspans judicios pregătite), regizorul ne-a prezentat, repet, un foarte interesant spectacol. L-a ajutat în aceasta, interpretarea de calitate a actorilor Ștefan Iordache, Sebastian Papaiani și Sandu Sticlaru, acesta din urmă realizînd cred eu, un rol antologic. Scenografia semnată de Doina Levința, ca de obicei, excelentă.

În ultima vreme mai mulți prozatori de talent și-au încercat forțele cu succes și în teatru. D. R. Popescu este unul dintre ei, iar recentul premiu al revistei „Teatru" (obținut pentru piesa „Acești îngeri triști") i-a confirmat dacă se poate spune așa calitatea scrisului său în dramaturgie.

Telefantezia intitulată „Sanda" transmisă simbătă 25, a fost deosebită. Regizorul Andrei Brădeanu și actorii Melania Cîrje, Octavian Cotescu, Sandu Sticlaru, au realizat un foarte bun spectacol, în care farmecul și inventivitatea textului au constituit atuul cel mare. Pentru aceste două emisiuni, televiziunea prin redacția sa teatrală merită a fi felicitată. Ceea ce la urma urmei am făcut tot timpul pînă acum. Din păcate, exigența de care a dat dovadă în alegerea celor două texte comentate mai sus, nu s-a păstrat și mai departe.

Straniu mi se pare lipsa de gust a redacției amintite, cînd a inclus în repertoriul său textul submediocru „Discurs pentru o floare" de Paul Everac.

Că l-a inclus în repertoriu nu-i chiar atît de grav. Păcatul cel mare apare din momentul începerii repetițiilor, culminînd cu spectacolul. Despre un spectacol prost nu ai ce spune mai mult decît atît. Eventual că e foarte prost. Cum sîntem o fire emotivă ne oprim la primul calificativ.

Inutil s-au tot foit pe micul ecran Marcel Anghelescu, Ștefan Tăpălagă, Dorin Varga, Magda Popovici. Eforturile lor au fost în van. Inutil s-a căznit Andrei Blaier să explice ceva, acest discurs a sunat în gol, el n-a spus mai nimic. Totul era conceput pe situații false, neadevărate, greu credibile. A fost doar o aglomerare de vorbe, legate între ele arbitrar, fără să reușească niciun moment să transmită o cît de mică emoție artistică, oricum, acest discurs nu are nici o legătură cu arta, iar pentru televiziune el este un eșec.

Radu DUMITRU

P.S. Aș sugera ca celelalte două spectacole să fie retransmise. Merită pe deplin.

SPORT

Cît de trecătoare sînt toate...

A fost de ajuns să plec două săptămîni în concediu ca să-mi dau seama odată cu apariția lui Suplinitor II și a lui Suplinitor VI, cît de trecătoare sînt toate cele omenești: bunuri, rubrici, onoruri.

Suplinitor II și, mai ales, Suplinitor VI mi-au arătat din nou cu brutalitate că viața, ca și cariera, e nesigură, că dispariția unuia nu e decît prilejul apariției altuia. Ce sumbre zaruri au hotărît această numerotare: II și VI? Cu II încă mai pot da față. Dar saltul brusc la VI m-a cutremurat. Existența însăși, în logica ei secretă, a hotărît totul. Salut dinamica aceasta a existenței care nu încetează să funcționeze nici măcar pe scara accidentată a rubricilor publicistice!

Adevăratul *Suplinitor* se pleacă pînă la pămînt într-o temenea care încălzește pînă la roșu subsolul paginii șase și declară, liber de orice constrîngere, că Suplinitor II și Suplinitor VI își pot lua oricînd locul. Evident numai la dispariția fizică a lui Suplinitor. Pînă atunci, înapoi în anonimat, cifre care mi-ați înnorat vacanța la mare! Căci n-am fost la Amara. Ci la mare.

Și de abia realizasem liniștea necesară bătăliei cu soarele cînd Teodor Mazilu lovi în mine Necruțătorul moralist al rubricii sportive de la *Contemporanul*, sări deodată ca ars. Încă o temenea străbate ființa lui Suplinitor. Condeiul vajnic al lui Teodor Mazilu (fixat în întrebarea neliniștitoare pe care și-o pune totdeauna la stadion: *„La cîți metri de poartă e punctul de la 11 metri?"* îmi apăru într-o noapte sub cerul senin al Mangaliei în vis ca un bustean care dormea sub lună. Ca un butuc. Capul meu căzu deoparte și trupul de cealaltă pe acest butuc. După aceea începu vîntul mării.

Avem o campioană (U.T.A.) și o deținătoare a Cupei (Steaua).

Aceasta e impresia generală. Impresia mea e că, abia după primele tururi ale competițiilor europene, vom putea susține liniștiți că avem o campioană și o cîștigătoare a Cupei.

Deocamdată, e mai bine să tăcem.

★

Faptul că Dinu a dovedit un caracter excepțional, recunoscînd că a înscris un gol cu mîna, îmi stîrnește întrebări cu privire la cei cu care nu se înțelege Dinu: „marți" noștri antrenori.

★

Declar cu mîna pe inimă că Iordănescu este un mare fotbalist. Dacă și el se va pierde, n-avem decît să tăcem la oină.

Însă ca să nu se piardă îi trebuie un climat bun. Și nu îl are.

★

Un fundaș modern — Cheran (de la Dinamo) altul, de asemenea modern. Vigu (Steaua) pot da speranțe selecționerilor de mîine. Celor de azi nu le trebuie speranțe.

★

Totuși apărarea echipei Dinamo e slabă. Circulă zvonul că ori de cîte ori se apropie un înaintaș de ea, suporterii dinamoviști bat în lemn.

Din cînd în cînd se aude și sunetul: dinu-dinu-dinu.

★

Țopescu — patriarh. Așa a apărut nărăvașul cronicar în pauza unui meci: în postură de tată de religii. Pe fața neclintură a fostului călăreț se citea liniștea sufletească. Țopescu bătea saua, să priceapă iapa.

Un miros de tămîie animă de o bună bucată de vreme paginile revistei Fotbal.

Chioșcurile de difuzare a presei sînt pline de acest pios miros. La cădelniță e o coadă mare, mare de tot.

Pe caseta cu colegiul redacțional al revistei *Fotbal* a început să crească o rășină nobilă și abundentă, ca pe brazii noștri falnici.

★

Tristă comportarea echipei noastre universitare în Iugoslavia unde jucam cu adversari fără pretenții.

Antrenorii studenților noștri sînt foarte vîrstnici. Tot respectul pentru tovarășii Sepci și Roșculeț, dar la circa 70 de ani (fiecare) dumnealor pot conduce cu greutate de pe margine un vulcan cu ochii la vitrine.

O acută lipsă de logică se degajă din activitatea Federației de Fotbal.

★

Constantin Teașcă a ajuns la Fenerbahce. La ora de față s-a și refugiat într-un masiv muntos și se ocupă de echipa turcă.

Doamne, nu vreau să fiu în pielea vecinilor noștri mai leneși într-ale fotbalului.

Numai să nu creadă turcii că limba română e viitoarea vorbită de Teașcă! Trebuie precizat de pe acum: nu toți vorbim ca marele Titi. Unii dintre noi știu să vorbească și mai lent.

Succes, celui mai nebun pitic, al cărui dor de aventură e întrecut numai de inteligența sa.

Să sperăm că fotbalul românesc îl va primi mîine pe Teașcă în triumf, ca pe un fiu risipitor gata de treabă.

SUPLINITOR

revista străină

● *RINASCITA (17 iulie a.c.) O nouă ediție a cărții lui Palmiro Togliatti — Partidul comunist italian — a apărut în editura „Editorii reuniți". În ultima pagină a revistei, sub titlul* Prezența lui Togliatti *sînt reproduse extrase din prefața la noua ediție, semnată de Giorgio Napolitano.*

● *SATURDAY REVIEW din 11 iulie a.c. poartă pe manșetă titlul „Cum am descifrat povestea de la My Lai" care se referă la articolul lui Seymour M. Hersh, deținătorul premiului* Pulitzer *pe 1970 pentru reportajul pe teme internaționale. Articolul înfățișează etapele de documentare prin care autorul reportajului a trecut ca să ajungă la adevărul masacrului de la My Lai.*

● *„Anul Beethoven" (200 de ani de la nașterea) va fi sărbătorit cu o mare amploare. Televiziunea franceză va prezenta 50 de seri Beethoven cu soliști internaționali, B.B.C.-ul va organiza festivaluri proprii și va transmite emisiile de radio și de televiziune germane consacrate Titanului muzicii. Reunite în cadrul proiectului „European Broadcasting Union", acestor programe internaționale li se vor adăuga filme documentare precum și 5 filme de lung metraj dedicate vieții și operei lui Beethoven.*

● *LES LETTRES FRANCAISES (22—28 iulie a.c.) Ploaie de premii:* Premiul Gustave-Gasser *(„părintele regionalismului bourguignon") va fi decernat la 14 august și va consta din 100 de sticle de „Saint-Romain Mon village 1967", oferite de poetul Roland Thevenin.* Premiul romanului popular *(5 000 de franci) va fi oferit „unui roman de imaginație, în același timp dramatic și sentimental care reia, modernizînd-o, marea tradiție a romanului popular".* Premiul Trandafirul de aur *pentru poezie, obținut de Roland Halbert, student la Nantes,* Premiul Vulcanilor. Premiul Jean Cocteau. Premiul Dijon, *înființat de primăria orașului (o mie de franci)...*

● *LES NOUVELLES LITTERAIRES (16 iulie a.c.) Cronica poeziei, semnată de Jean Rousselot,* — Nou cu orice preț — *cuprinde nu mai puțin de douăsprezece culegeri de versuri, ceea ce marchează o creștere evidentă a producției liricii franceze, aflată în căutarea unui drum original — de unde și tentația noutății „cu orice preț". De semnalat volumele lui Andre Frenaud,* (De totdeauna) *Vera Feyder* (Țara absenței) *Constantin Casteropoulos* (Poeme noi) *Roger Lannes (Siracuza)...*

● *LA PENSEE Lucrarea lui Michel Pecheux* Analiza automatică a vorbirii *recent apărută în editura* Dunod-*Paris constituie subiectul unei amănunțite recenzii la rubrica „Cărți" în numărul de pe luna iunie al revistei. Partizan al lingvisticii structurale, autorul consideră că orice „vorbire" face parte dintr-un mecanism care este întregul „unui sistem de norme nici pur individuale nici global universale, dar depinzînd de structura unei ideologii politice".*

a. b. c.

DESPRE UN INTERVIU ŞI O REMINISCENŢĂ SHAKESPEAREANĂ

Un interviu oferă scriitorului posibilitatea de a face profesiuni de credinţă şi de a mărturisi opţiuni a căror valabilitate rezidă în propria sa experienţă literară. Răspunsurile la întrebări, oricît de strălucite, pot părea incoerente, în lipsa unei autorităţi literare constituite. De altfel, opiniile acestea, de multe ori expuse cu o neglijenţă stupefiantă, nici nu au pretenţii deosebite, şi cine se interesează la urma-urmei de tot ceea ce spune un om într-un moment de relativă bună dispoziţie ? Trebuie o mare vocaţie de jurnalist, interes faţă de conduita publică a scriitorului, idei, farmec de amfitrion şi talent de a conduce discuţia, pentru a realiza un interviu remarcabil.

În puzderia de declaraţii care au împînzit revistele (toate au „Interviul nostru cu...") se poate însă descifra uneori intenţia scriitorului de a formula judecăţi cu valoare obiectivă, anulată în general de precaritatea împrejurării şi de reducţia la un simplu enunţ, fără posibilitatea de a fi argumentat. Confraţii noştri mai temerari riscă totuşi formule brutale, probabil din satisfacţia instinctuală de a-şi pulveriza un adversar, de cele mai multe ori imaginar, de a-l proiecta în neant prin două-trei cuvinte. Există un fond ascuns al fiecăruia, din care vine uneori reacţia de a suprima în gînd un preopinent incomod sau pur şi simplu cineva care îţi se pare că ocupă mai mult loc sub soare. Se naşte, într-un alt plan, impresia că a spune cuiva „geniu" sau „timpit" înseamnă chiar a-l transforma pe nefericitul care ţi s-a pus în cale în ceva asemănător. Am citit astfel, într-o revistă de la Iaşi, o apreciere stupefiantă a colegului nostru Petru Popescu în legătură cu poetul Ion Alexandru. Tipul de judecăţi literare practicat în **Cronica** de autorul volumului de poezii **Zeu între blocuri** depăşeşte simpla intenţie de a oferi cititorului opinii strict personale. Afirmaţiile lui Petru Popescu sînt susţinute cu argumente scoase dintr-o dilatare la proporţiile literaturii române, rezultînd dintr-o reflecţie care depăşeşte sensibilitatea proprie, avînd deci un caracter obiectiv, capabile de a fi supuse cercetării publice. Îmi permit să citez aprecierea lui P.P., cu tot regretul că o pun încă o dată sub ochii cititorilor. Răspunzînd unei întrebări inteligibile a lui Zaharia Sîngeorzan, **Cum vă explicaţi evoluţia poeziei intelectuale ?**, P.P. răspunde între altele : „Azi considerăm că poezia lui Mircea Ivănescu e intelectuală. Cred şi eu, din moment ce ea coexistă, de pildă, cu poezia lui Ion Alexandru ! Pardon, nu numai că coexistă, dar foarte mulţi n-ar sta o clipă pe gînduri să-l declare pe Ion Alexandru mult mai mare poet (şi mult mai... intelectual !) decît pe Mircea Ivănescu. În absolut, Ion Alexandru e lipsit de orice intelectualitate (nu vreau să spun că nu are talent), şi intrarea lui în cultură se face prin agresiune şi violenţă, nu prin asimilare şi absorbţie, cu rezultate cînd hilare cînd penibile. Dar, faţă de un altul, Ion Alexandru poate părea un adevărat prinţ al bibliotecii !". Nu cunosc motivele care l-au determinat pe P.P. să folosească asemenea cuvinte la adresa lui Ion Alexandru şi textul din **Cronica** nu mă ajută să le aflu. Dacă a traduce în românește pe Rilke şi, recent chiar, în revista **Tribuna**, pe Schiller este un act de „agresiune şi violenţă", s-ar putea ca P.P. să aibă dreptate. Dacă a studia serios filozofia greacă, a frecventa cu asiduitate ginditorii germani şi a mărturisi că pleci la studii în Germania, cu conştiinţa marilor înaintaşi de a aduce acasă ştiinţa altora, mai îmbelşugată, asumîndu-ţi un fel de apostolat, dacă toate acestea înseamnă ceva contrar „asimilării" culturii, atunci Ion Alexandru merita severitatea confratelui său P.P. Lectura atentă a textului furibund din **Cronica** mi se pare a îndreptăţi alte concluzii. Mi-am adus aminte cu acest prilej că un ieşan, membru al cenaclului **Junimea**, dacă nu mă înşel, spunea despre cineva că agitaţia interioară şi nervozitatea îi ţin loc de inteligenţă, cuvinte pline de un crud adevăr, aplicabile şi în alte cazuri.

Pasajul la care ne-am referit este plin de improprietăţi, aproape ilizibil. Un lucru a scăpat observaţiei lui Zaharia Sîngeorzan, dator să vegheze asupra organicităţii interviului. P.P. uită pe parcursul unui aliniat ce voia să spună la început şi produce o foarte „subtilă" fugă de idei. El stabileşte un criteriu pe care apoi nu-l mai aplică discuţiei. P.P. consideră în primele rînduri ale răspunsului său că orice manifestare literară este şi una intelectuală, prin aceea că face apel la cuvînt, „purtătorul gîndirii". Este o determinare de natură a problemei, cu care putem cădea de acord, deşi credem că nu se referă strict la esenţa. Iată însă că mai jos P.P. înlocuieşte atributele stabilite că ar defini literatura ca fenomen inteleetual, cu trăsături de circumstanţă, care i se par a rezulta din antinomia presupusă între poezia lui Mircea Ivănescu şi Ion Alexandru. Mai mult, de la aprecieri asupra poeziei, mi s-a părut că se face o uşoară alunecare, abia vizibilă, asupra omului Ion Alexandru. P.P. vorbeşte despre intelectualitatea lui Ion Alexandru în contextul în care îi recunoaşte totuşi talentul, cu mărinimie, ceea ce înseamnă că nu avem de-a face cu o figură de stil, ci că aprecierea se referă cu siguranţă la omul Ion Alexandru, printr-o delicată rupere a poetului de poezia sa, revenindu-se în acelaşi timp la criteriul general de la început. În acest sens ne-am şi luat îngăduinţa de a nu subscrie la afirmaţia lui P.P., invocînd mai sus activitatea de intelectual autentic a lui Ion Alexandru, deşi în principiu refuzăm o asemenea discuţie, interesîndu-ne de opera scriitorului şi mai puţin de stările lui de altă natură. Ce s-ar întîmpla, de pildă, dacă am considera răspunsul lui P.P., la care ne referim, ca un test pentru alte concluzii, şi am studia pe colegul nostru în litera unor ştiinţe despre om care se ocupă de fuga de idei, într-o anumită lumină, ca de un fenomen psihologic ? Nu vom abuza însă, avînd şi exemplul lui P.P., vom recunoaşte doar ca nepotrivită modalitatea de a purta o discuţie atunci cînd nu poţi să urmăreşti firul ei. Între a stabili preliminarii cu valoare teoretică, generală deci, chiar dacă nu precizezi nici una din funcţiile intelectului şi modul său de a lucra, şi apoi a formula concluzii bazate numai pe constatarea unor raporturi de moment, hipertrofiindu-le totuşi în absolut, este o distanţă mai mare decît de la Iaşi la Bucureşti.

Să acceptăm însă că P.P. se referă totuşi la poezia lui Ion Alexandru. Ar putea oare să găsească argumente în **Viaţa deocamdată, Infernul discutabil** sau **Vămile pustiei ?** Ne îndoim, fiindcă în cărţile citate există tocmai o teroare a spiritului în faţa universului material, haotic şi violent, o încercare de eliberare, de „străpungere", cum ar spune un personaj al lui Thomas Mann. Poezia mai nouă a lui Ion Alexandru este în întregime o nostalgie de puritaţi absolute, o propensiune în transcendent, iar tragismul său vine tocmai din „la condition charnelle de l'esprit", cum o numea Jacques Maritain, pe care aspiră să o depăşească. Dar nu este momentul acum să discutăm versurile lui Ion Alexandru. Dorim numai să evidenţiem flagranta îndepărtare a lui P.P. de realitatea lor şi caracterul nedrept al cuvintelor sale.

Am recitit interviul din **Cronica**, sperînd ca logica altor aserţiuni şi prestanţa intelectuală a lui P.P. să sprijine, în întregul lor, unele scăpări sau formulările mai pripite. Constatările noastre au mers mai departe. În primul rînd, am putut observa că P.P. foloseşte un tip de expresie mai puţin „intelectuală" decît s-ar crede, un fel de limbaj metaforizant, concret, în care gîndul nu este determinat ca gînd ; ceea ce ar putea să caracterizeze, după opinia sa, modul de existenţă rural. Romanul „cutie" („în care nu numai că trebuie să pui ceva, dar să ai şi **unde** pune acest ceva") merită să intre într-o antologie de foleor teoretic, dacă există aşa ceva, cu trăsătura lui definitorie : epica „bombată". Constatăm că P.P. e mai puţin orăşan decît crede, dacă sîntem de acord cu el şi socotim că a fi intelectual şi orăşan nu înseamnă numai a purta haine cu croiala nemţească, ci a gîndi într-un anumit fel, în concepte. Dar să mergem mai departe... Raporturile de determinare strictă : sat-povestire, oraş-roman, sociologizante cum sînt, nu corespund de loc adevărului (nu mai insistăm asupra tipului de gîndire care le-a dat naştere. Ne mulţumim doar să atragem atenţia că dogmatic şi sociologizant nu este P.P., aşa cum se teme că ar putea fi acuzat, atunci cînd cere literaturii urmărirea unor obiective cu care sîntem de acord toţi scriitorii, fără îndoială, ci atunci cînd aplică relaţii rudimentare în tratarea problemelor prozei sau cînd stabileşte cu dezinvoltură raporturi de cantitate între scriitori : 80%, 90% etc.). Semnificativ este cazul literaturii italiene. Mi se pare că italienii au trăit dintotdeauna în oraşe, de la strămoşii lor romanii (Romei i se spunea chiar Oraşul), în tot Evul-Mediu, plin de state-oraşe, pînă azi. Cu toate acestea, povestirea, naraţiunea lineară, cum o denumeşte P.P., a fost tot timpul foarte preţuită, avînd chiar o mare înflorire la Florenţa, unde a primit numele sub care a fost cunoscută multă vreme, pînă în epoca modernă. O civilizaţie urbană care a creat totuşi o proză bazată pe povestire ! Iar în cazul literaturii române e mai bine să nu ne pripim la sentinţe, s-ar putea să fim contrazişi mai devreme decît ne închipuim.

Iată că nici ştiinţa nu-i dă dreptul lui P.P. să formuleze judecăţi în absolut („In absolut, Ion Alexandru..."). Nu mai zăbovim asupra altor afirmaţii din interviul său, fiindcă nu ne-am propus analiza lui. Dorim numai să menţionăm faptul că orice scriitor actual poate avea o certitudine în legătură cu literatura noastră : ea refuză injustiţiile flagrante, principiul moral este alei mai viguros decît oriunde, şi nu există apă să poată spăla o pată de sînge intelectual, cum spunea un poet francez. A fost destul ca să se nască bănuiala că Macedonski a scris epigrama infamă la adresa lui Eminescu, pentru ca opinia publică să sancţioneze gestul cu o mare asprime, deşi, să nu uităm, era vorba de Macedonski, el însuşi un poet foarte valoros. Sîntem o comunitate naţională cu o morală severă, nimeni nu-şi poate permite relativisme faţă de etica fundamentală, şi n-ar trebui să scăpăm asta din vedere, cu atît mai mult acum, în momentul ambiţiilor artistice cele mai mari. Cred că Ion Alexandru este un mare poet, fără a-l opune lui Mircea Ivănescu, pe care de asemenea îl preţuiesc, sau lui Ion Negoiţescu, să zicem, pe care îl admir în egală măsură ca poet şi ca critic. Cred că ezitările lui Ion Alexandru în faţa universului infinit al gîndirii, exprimate uneori cu stîngăcie în pagini de gazetă, pot să stîrnească mulţia colegială în discuţiile de cafenea, dar nu justifică aprecieri de felul celor apărute în **Cronica**. Este o nedreptate la care mă opun cu toată conştiinţa demnităţii mele de scriitor. Şi adresez autorului lor cuvintele care încep să aibă o tristă carieră : Caliban, du-te la şcoală şi nu mai agresa poeţii !

Aurel Dragoş MUNTEANU

ADINA CALONESCU : IZVOARE

punct şi virgulă

Din nou despre orgoliul scriitoricesc

Nu e numai vina societăţii. E şi propria lor vină : parcă se încăpăţînează în voluptatea de a lăsa posterităţii amintirea unor mari nedreptăţi. Aşa a fost Al. Macedonski, aşa a fost E. Lovinescu, aşa a continuat să fie N. Davidescu.

Cînd măsori opera acestor scriitori şi o compari cu a altora, care au cunoscut toate satisfacţiile, te întrebi, cu revoltă, dacă au fost orbi sau răi pînă la nebunie cei ce împărţeau răsplăţile în lumea literară ? !

Nu vreau să jignesc nici o venerabilă umbră, dar gîndiţi-vă cine erau poeţii glorioşi ai neamului cînd trăia Al. Macedonski !... De ce l-au prigonit ? Răposatul maestru, e drept, n-a făcut nimic ca să dezarmeze ostilitatea contemporanilor. Dimpotrivă, nu ştia ce să mai inventeze ca să şi-i înstrăineze.

Cît a mai călcat în strîchini bietul Macedonski !...

Iar oamenii n-aşteaptă decît cea mai mică greşeală a ta, ca s-o mărească, s-o difuzeze şi să-ţi fure dreptul, recompensa ce ţi se cuvine, transformîndu-te, dintr-o victimă, într-un vinovat.

Scriitori ca V. Demetrius cad victimele propriului lor orgoliu. Cu cît un artist se bucură mai puţin de recunoaşterea contemporanilor, cu atît creşte în el conştiinţa valorii şi certitudinea apoteozei postume. Cu cît are mai puţin succes, cu atît îi sporeşte, în propria lui imaginaţie şi în cercul restrîns al familiei, meritele şi speranţele în răsplata posterităţii. Cei ce au gustat din plin roadele operei lor şi s-au bucurat de aplauzele mulţimilor sau de consacrările oficiale, sînt mai puţin înăcriţi, deci mai puţin orgolioşi. Nevoia firească a omului de a fi măgulit le-a fost îndestulată dincolo de orice pretenţii. Nu mai tierbe în ei setea de celebritate, bolnava febră care mistuie pe muritori. Un scepticism amabil îi face să se apropie de semenii lor, cu mai multă modestie. Numai modestia oamenilor glorioşi e sinceră. A celorlalţi este vanitate disimulată.

☆

V. Demetrius a dus o viaţă fără strălucire. Împovărat de o familie grea, el n-a cunoscut decît bucuriile intime, feeriile interioare. În vreme ce numele altora răsunau de toate trîmbiţele succesului, bietul poet corecta, umil, poeziile şi proza celorlalţi ; era redactorul „Bibliotecii pentru toţi". Ca orice redactor, se numea director şi făcea corecturile. Cînd l-am văzut ultima oară, în biroul de la „Socec", tocmai revizuia o ediţie nouă a unui poet de mare circulaţie, pe vremuri.

— Ce rău mi-a făcut canalia asta mie ! îmi spuse V. Demetrius, arătîndu-mi broşura din „Biblioteca pentru toţi".

Eram nedumerit : autorul acelor mici poeme lirice a fost un om delicat, pînea lui Dumnezeu. N-a făcut, nimănui, nici un rău, n-a atacat pe nimeni, n-a jignit pe nimeni, nici cu vorba, nici cu scrisul, niciodată şi nici n-a avut nevoie să trăiască din literatură, deci să-şi înlăture după datină, cinească, confraţii din drum.

— Cum aşa ?... l-am întrebat.

Ochii lui Demetrius se înroşiră, buza de jos îi fremăta, cu ură.

— Din pricina lui n-am avut eu succesul, care mi se cuvenea, cînd am început. Toată lumea citea fleacurile lui. Cum era să mă citească pe mine ?

Omul atît de afabil, atît de şters, care era autorul „Tinereţii Casandrei" avea, despre sine şi despre ai lui, păreri cosmice, epocale, catastrofale. Ele contrastau violent cu aspectul modest, cu tonul potolit în care le arunca luminei soarelui şi bolţii azurate.

Victor EFTIMIU

Amintirea lui Dickens

Cu prilejul comemorării a 100 de ani de la moartea lui Dickens (9 iunie 1870), bătrînii din Broadstairs (Kent), unde se desfăşoară acţiunea cărţii Casa Groazei, **au făcut apel la cetăţenii oraşului să se îmbrace după moda victoriană, în amintirea scriitorului.**

Printre cărţile apărute cu aceeaşi ocazie, trebuie menţionată culegerea de eseuri scrise de Dr. Michael Slater, de la Universitatea din Londra, intitulată Dickens 1970, **tipărită la Chapman & Hall, editura unde a văzut lumina tiparului prima carte de Dickens ; de asemenea, lucrarea lui Angus Wilson,** Lumea lui Charles Dickens, **un volum bogat ilustrat. S-a mai întocmit şi un ghid** Londra lui Dickens, **consemnînd toate locurile pomenite de Dickens în opera sa, alfabetic rînduite, de la teatrul Adelphi (din** Pickwick papers) **şi pînă la Wood Street (**Martin Chuzzlewit), **cu o introducere semnată de Monica Dickens, strănepoata autorului. (Dickens a avut zece copii).**

„Prăvălia de antichităţi" de lîngă Fleet Street, din cartierul presei de la Londra, este, de multă vreme, un obiectiv turistic extrem de frecventat. Acest magazin, un bric-à-brac dickensian, unde se vînd tot felul de lucruri, într-o atmosferă prăfoasă tipic victoriană, ar fi inspirat, după părerea proprietarilor săi şi a cîtorva experţi, scrierea romanului cu acelaşi nume. Reprezentanţii însă de la Dickens Fellowship **(Bursa Dickens) şi alţi specialişti, susţin că adevăratul magazin, aflat cam la două mile distanţă de locul cu pricina, a fost de multă vreme dărîmat.**

În întreaga ţară, din nord, de la Durham şi pînă pe coasta de sud, la Landport (Portsmouth), au avut loc numeroase manifestări comemorative. La Londra, străbătută de străzi cu denumiri ale personajelor sale şi cu peste zece străzi, bulevarde şi scuaruri Dickens, au fost organizate expoziţii şi conferinţe. Expoziţia de la muzeul Victoria şi Albert a prezentat ediţii princeps, manuscrise, scrisori, şpalturi cu corecturile autorului şi alte documente din colecţia dickensiană. La Landport, locul de naştere al autorului, s-a pus în scenă piesa lui Dickens, mai puţin cunoscută, Straniul gentleman **(The strange gentleman). „Dickens House" din Londra, unde autorul a scris** Oliver Twist **şi** Nicholas Nickleby, **a fost declarată muzeu. Rochester, oraşul cu atmosferă patriarhală (unde se desfăşoară, în parte, acţiunea din prima şi ultima lui carte), situat la treizeci de mile sud-est de Londra, îşi revendică atenţia cuvenită pentru incomparabila influenţă, pentru rolul important jucat în viaţa lui Dickens. Scriitorul a murit la Gad's Hill, în imediata apropiere a acestei localităţi ; Gad's Hill Place este astăzi transformat într-o şcoală cu internat, iar micuţa vilă elveţiană, locuinţa lui Dickens în ultimii ani ai vieţii, a fost demolată şi reconstruită în centrul Rochesterului, lîngă muzeul municipal. Odaia de la etajul superior a fost păstrată ca pe vremea lui Dickens, extrem de simplu mobilată : o masă de lucru, un jilţ şi un coş de hîrtii. Pe birou, ultimele două pagini-manuscris din** Misterul lui Edwin Drood **(în traducere românească, sub tipar la „Biblioteca pentru toţi"). Dickens a murit lăsînd această carte neterminată. Muzeul municipal este „Casa Maicilor" din** Misterul lui Edwin Drood, **iar peste drum chiar, se află locuinţa uchiului Pumblechook din** Marile speranţe. **Puţin mai departe, pe aceeaşi stradă, este hotelul „Victoria şi Bull" — hanul Bull unde a tras domnul Pickwick — iar în vecinătate, cimitirul catedralei din Rochester (Cloisterham, în** Edwin Drood), **cu pietrele tombale măcinate de vreme, de unde Dickens şi-a desprins numele multor personaje din opera sa. Dickens dorise să fie îngropat la ţară, lîngă Rochester, cît se poate de simplu, dar presa şi urlaşul număr al cititorilor săi au obţinut încuviinţarea ca mormîntul să-l fie la „Poet's Corner", din Westminster Abbey.**

Nic. POPESCU

Răzbunările iconografiei

La prima vedere, nimic mai uşor decît ilustrarea unei cărţi : se ataşează unor fotografii nişte explicaţii numite legende şi totul se dă la tipar. Cu toate acestea, iconografia este o ştiinţă auxiliară a istoriei literare cu rosturi şi reguli precise, deşi la noi ea nu şi-a căpătat încă un statut corespunzător. În străinătate însă celor care o cultivă li se acordă consideraţia necesară. Ignorată, această ştiinţă se răzbună, uneori în mod comic.

Iată de pildă, în Ion Slavici, Amintiri ediţie îngrijită de George Sanda, găsim o fotografie care are legenda : „Tribuniştii : Ion Bechnitz, Septimiu Albini, G. B. Duică, M. Pîrvu, I. Russu — Sirianu, G. Coşbuc". Nu poate fi vorba de o încurcătură tipografică deoarece editorul la rîndul său a reprodus atît fotografia cît şi explicaţia după altă carte al cărei autor a corectat eroarea la ediţia II (Pompiliu Marcea, Ion Slavici). „Tribuniştii" din ilustraţia în cauză sînt de fapt junimiştii Iacob Negruzzi, Leon Negruzzi, Nicu Gane, Samson Bodnărescu, etc.

Mai neaşteptate sînt explicaţiile la ilustraţiile din severul volum I al Operelor lui Ovid Densuşianu apărut în 1968 la E.P.L. Aici găsim legenda : „Elena Bacaloglu — Densuşianu, soţia lui Ovid Densuşianu" sub fotografia profesoarei Mia Frollo, prietena ilustrului filolog. Dedesubt adevărata Elena Bacaloglu devine „Elena Densuşianu — Puşcariu sora lui Ovid Densuşianu" ! Cum fiul marelui filolog este în viaţă, o simplă consultaţie putea evita această eroare. În acelaşi volum (pag. 693) explicaţia „Ovid Densuşianu cu un grup de prieteni la Cîmpina, 1932" este în realitate : „Ovid Densuşianu cu studenţii, în Vrancea, în vara anului 1922". Din întîmplare, al doilea din stînga care şi-a notat pe exemplarul personal al fotografiei data şi locul executării ei, este unul şi acelaşi cu semnatarul notei de faţă :

Gh. CARDAŞ

În lipsa poetului Cezar Baltag din redacţie, ne îngăduim să răspundem la cîteva scrisori.

GH. CHITIMUŞ — Bacău : Într-adevăr vă dezavantajează numele (în nici un caz, locul de origine, cum afirmaţi). Lucru principal, staţi foarte prost cu gramatica şi e scandalos să vă încumetaţi să atingeţi versurile înainte de a vă strădui să scrieţi corect. Să citäm nu din versuri, ci din scrisoarea pe care ne-o adresaţi : „Versurile le trimit bineînţeles pentru publicarea lor, dacă vă interesează acest lucru, ca corespunzător pentru calitatea lor şi obiectiv prin sarcina pe care o îndepliniţi dv. (printre altele) la poşta redacţiei"... Faptul că revistele „Ateneu" şi „Amfiteatru", la un loc, v-au publicat pînă acum peste 12 poezii ar trebui să vă îngrijoreze. Oare revistele citate v-au publicat versuri de genul : „Văzusem multe din misterele zilei / Dinaintea mea pluteau aburii conştiinţei" ? Cît priveşte salutul **„Cu bine"** pe care-l atribuiţi lui Seneca şi cu care vă încheiaţi scrisoarea, vă asigurăm că se foloseşte curent şi la Vaslui, oraş ceva mai mic decît Bacăul.

BEN. CERNĂIANU : Versurile : **„Aş vrea să-mi sparg vitrina cu minciuni / Şi-nchis apoi în rafturile goale / Solemn ca-ntr-un ospiciu de nebuni / Să-mi fac bilanţul boalei ancestrale"** — nu sînt ale dv., le-a scris Ion Minulescu. La vîrsta dv. (susţineţi că aveţi 25 de ani), mai întîrziaţi în farsa de a pune mustar în galoşii altora ?

DUMITRU DOINARU : Afirmaţi că sînteţi profesor de limba şi literatura română. Asta vă obligă enorm, stimate autor, chiar dacă e adevărat că „scrieţi poezie încă din copilărie" şi că aţi publicat pînă acum „într-un ziar judeţean".

MIHAI LAU — Botoşani : Din oraşul prin care a trecut Eminescu, atîta lipsă de respect pentru cuvînt ?

RADU BARDAN — Alba Iulia : Nu înţelegem de ce intitulaţi **sonet** o poezie care nu respectă regulile speciei.

DORING : **„Versuri am început a scrie de vreo patru luni".** Dumneavoastră aţi zis.

X.Y.Z. Cît respect merită poezia, sperăm să aflaţi. Semnătura X.Y.Z., mă rog. Dar versurile trimise sînt şi mai lipsite de identitate.

DAN LALU : Nimic, peste tot, în vraful dv. de versuri, nimic. Dumnezeule, de ce vă pierdeţi vremea cu o caligrafie inutilă ? Acelaşi răspuns pentru : **I. Bordea** — Craiova, **Vasile Grigoraş** — Tecuci, **M. Tanaru** — Turda, **G. Ciobanu** — R. Sărat, **Alin Soroceanu** — Reşiţa, **Vlad Corbea** — Cluj.

I. CRÂNGAŞI — Timişoara : Splendidă această „meditaţie" : **„Frica este o aşteptare a răului. În frică intră următoarele emoţii : teroarea, şovăiala, ruşinea, groaza, panica, anxietatea. Teroarea este o frică care produce spaimă, ruşinea e frica de infamie, şovăiala este frica de faptele viitoare, groaza este frica produsă de reprezentarea unui lucru neobişnuit, panica este frica care-ţi măreşte debitul vorbirii, anxietatea e frica pe care o simţim în faţa unui lucru neclar".** Din păcate „meditaţia" nu e a dv., e scoasă cuvînt cu cuvînt din cartea lui Diogenes Laertios „Vieţile şi doctrinele filozofilor" apărută în traducere românească în anul 1963 la Editura Academiei. Nu mai citäm şi alte împrumuturi nedeclarate, pe care dv. le numiţi „poeme în proză pentru urmaşi aleşi".

STENTOR

●

ION POPESCU-GUREŞU. „Vacile mele, vacile tale, vacile lui" ne dau brînză cu smîntînă, lapte covăsit, dacă le rugăm frumos ne dau şi ouă de import cu ştampila controlului de calitate, dar niciodată nu vor şti „să dea cu cornul în birocraţia care ne insuflă o deosebită silă". Şi fiindcă veni vorba despre vaci, trebuie să-ţi spun că ai un stil cam boncăluit, adică azvîrlit de fund în sus şi cu botul în pămînt. Să ştii că nu-i nici-o şmecherie s-o faci pe şmecherul dacă n-ai fost făcut pentru asta. Vorba dumitale, pe care-o plimbi cu sorcova pe douăzeci de pagini : „lesnicioasele mele întinderi de cap peste gard". Pe linia asta pot să-ţi înşir eu cîte vrei. De-o pildă : cînd crapă oul corbului, nu-nghiţi busuioc pisat ; sau : la sarcofagul pictat dureri de calitate sucombă.

posta redacţiei

TUDOREL DRAGNEA. „S a scuturat ovăzul" m-a dus cu gîndul la ideea că se trece vara, timpul nu aşteaptă şi că foarte curînd vor rugini foioasele, iar frunza de iederă se va umple de sînge de vrabie şi de must. În paiele goale care ascund visarea aş fi vrut să ascult cum trece vîntul şi să simt aroma unei triste uşoare. Cuvinte cu care ţi-ai îndopat pixul au ochi de sticlă. Îmi pare rău.

IONELA VASILIU. „Sub arcade de plopi tineri" conţine un tremur subţire şi auriu. E şi nu e poveste, e joc aiurit şi cădere. Putea să fie risul pe care-l ai cînd dormi cu capul pe o pernă plină cu iarbă ; nu s-a-nchegat. Te-a amăgit dorul. Ţi-a apărut chipul lui la fereastră ? Cînd te vei întoarce cu gîndul acasă, ia din nou foile alea cu scris mărunt şi pune nişte păsări în plopi. Iar în fundul aleii poţi aşeza şi o fîntînă. Bătrînă şi acoperită de muşchi.

JENICĂ HIATUS. Iar ţi-ai schimbat numele ! Vechea poveste cu trişorul care schimbă cărţile dar nu şi cămaşa cu manşetă dublă sub care ascunde, cu mişcări şterpelite, din groapa Ouatu, asul de pică. Întoarcerea pe călcîie — întoarcere tip soldatul Neaţă — m-a făcut să rîd în hohote. Un roi de muşte s-a desprins de pe eghileţi şi s-a mutat pe o moletieră. Cel ce era cîndva „un învăţător abulic" s-a întors şi el cu spatele ca să nu-l lovească în obraz nasturele care ţi a zburat din tunica apăsală de-o burticică gogonată. Trebuie, totuşi, să recunosc c-a fost frumos şi că-n noaptea aia au cîntat pe patru voci toţi cocoşii de la Combinatul avicol Crevedia. Mersi. Şi pe loc repaus.

GABRIEL LUNCAN : „Două festivaluri şi patru chitare" (adică două chiture pentru fiecare festival) e o schiţă care n are absolut nici-o legătură cu titlul, tot aşa cum zisa schiţă nu are nici o legătură cu literatura. Ca să nu te superi — dar nu numai pentru asta — îţi promit că voi publica în „Scînteia tineretului" şi un portret al unui jucător de la U.T.A.

F. N.

MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE RESTITUIE. RUGĂM COLABORATORII SĂ NE TRIMITĂ LUCRĂRILE DACTILOGRAFIATE.

*

SCRIITORII CARE AU CĂRŢI ÎN CURS DE APARIŢIE SÎNT INVITAŢI SĂ ANUNŢE LA SECRETARIATUL REVISTEI NOASTRE TITLURILE RESPECTIVE, ÎNSOŢITE DE UN PORTRET FOTO, PENTRU A FI ANUNŢATE LA RUBRICA AVANTPREMIERĂ EDITORIALĂ.

Dacă trece examenul şi intră la San Marcos...

de Mario Vargas Llosa

Într-o strălucită pleiadă de scriitori — Asturias, Borges, Cortázar, Fuentes, Garcia Márquez — care conferă romanului hispano-american rangul înalt şi audienţa entuziastă de care se bucură azi în întreaga lume, Mario Vargas Llosa ocupă un loc aparte prin tinereţea, îndrăzneala şi reuşitele sale. Născut la Arequipa, în Peru, în 1936, face studii secundare şi universitare la Lima, îşi trece doctoratul la Madrid şi cunoaşte la Paris greutăţile unui exil voluntar, dar şi bucuriile unui neobişnuit de brusc şi categoric succes literar, datorită romanelor La ciudad y los perros **(Oraşul şi ciinii) şi** La casa verde. **Şi căutările temerare ale autorului continuă, culminînd în recenta şi ampla naraţiune** Conversacion en la Catedral, **care se vrea — aşa cum se va arăta în alt număr al** Luceafărului **— un roman al simultaneităţii. Cadrul naraţiunii e dat de conversaţia dintre ziaristul Santiago Zavala şi şoferul familiei sale, negrul Ambrosio, care se revăd după 15 ani şi evocă cele întîmplate în acest timp. Întîlnirea are loc la o ospătărie denumită „La Catedrala" (de aici titlul romanului). În fragmentul care urmează se relatează intrarea lui Santiago la universitatea San Marcos din Lima şi primele semne ale revoltei lui faţă de familie. La interferarea conversaţiei din ospătărie (1963) cu episodul examenului de intrare (1948), se adaugă alte îndrăsneli : intervenţia autorului care interpelează pe Zavala la persoana a doua, trecerile neavertizate de la un subiect povestitor la altul şi marile economii făcute la capitolul punctuaţie.**

P. Al. G.

— Aşa încît — spune Santiago — tu ştii cînd şi unde te-ai pierdut : în Pucallpa şi din cauza acestui Hilario Morales. Eu aş da orice ca să ştiu în ce moment mi-am început prăbuşirea.

O să-şi aducă aminte, o să vină cu cartea ? Vara era pe sfîrşite, părea că-i ora cinci şi nu era decît două şi Santiago îşi spune : a adus cartea, şi-a amintit. Era bucuros să intre în rotonda prăfuită cu lespezi şi stîlpi ştirbiţi, era nerăbdător, de-ar reuşi şi el şi ea, optimist, ai reuşit — vezi ? — şi ea de asemenea a reuşit. Ah, Zavala, te simţeai fericit.

— Eşti sănătos, tînăr, ai slujbă, ai nevastă — spune Ambrosio. Ce fel de prăbuşire poate fi asta, *señorito* Santiago ?

Singuri sau în grupuri, cu nasul băgat în notiţe, cîţi din ei o să intre, unde să fie Aida ? Candidaţii făceau înconjurul curţii cu pas de procesiune, repetau materia pe băncile aşchiate, sprijiniţi de pereţii murdari, îşi puneau întrebări cu voce scăzută. Mulţi săraci, metişi, aici nu veneau tinerii bine. Gîndeşte : mama avea dreptate.

— Înainte de a pleca de acasă, cînd am intrat la San Marcos, eram un tînăr pur — spune Santiago. O batistă curată

Recunoscu cîteva chipuri de la proba scrisă, schimbă surîsuri şi saluturi, dar Aida nu apărea şi se duse să o aştepte la intrare. Un grup învăţa la geografie, un băiat recita încremenit, ca-n rugăciune, viceregii Perului.

— Ca acelea pe care le poartă domnişorii cînd se gătesc să iasă la plimbare — ride Ambrosio

O văzu intrînd : aceeaşi rochie dreaptă, cărămizie, aceiaşi pantofi cu tocul jos de la examenul scris. Înainta cu aer de elevă în uniformă, şi silitoare prin curtea aglomerată, întorcea într-o parte şi alta chipul ei de copilă care a crescut, fără strălucire, fără graţie, nefardată, căutînd ceva, pe cineva, cu ochi serioşi de adult. Buzele i se răsfrînseră uşor, gura ei bărbătească se deschise într-un surîs : faţa aspră se îndulci, dobîndi o lumină. O văzu venind spre el : Bună, Aida.

— Socoteam banii o scîrnăvie şi mă credeam capabil de lucruri mari — spune Santiago. Un tînăr pur în sensul ăsta.

— În Grocio Prado trăia o femeie cuviosă, Mechorita. Da tot ce avea şi o ducea numai în rugăciuni. Ca băiat vreai să fii sfînt ca ea, nu-i aşa ?

— Ţi-am adus *Noaptea a rămas în urmă* — spune Santiago. Numai să-ţi placă.

— Mi-ai vorbit atîta de ea, că mor de poftă s-o citesc — spuse Aida. Uite romanul francezului despre revoluţia chineză.

— Jiron Puno, în strada Padre Jeronimo ? — întreabă Ambrosio. Şi în casa asta dau bani negrilor pîrliţi ca subsemnatul ?

— Acolo am dat examenul de admitere în anul în care am intrat la San Marcos — spune Santiago. Mai fusesem îndrăgostit de fete în cartierul meu, în Miraflores, dar acolo, în Padre Jeronimo m-am îndrăgostit pentru prima oară cu adevărat.

— Nu pare un roman, ci o carte de istorie — spune Aida.

— Şi cum a fost ? spune Ambrosio. S-a îndrăgostit şi ea de dumneata ?

— Deşi este o autobiografie, se citeşte ca un roman — răspunde Santiago. Aî să vezi capitolul despre revoluţia din Germania. E grozav, ai să vezi.

— Despre revoluţie ? Aida frunzări cartea, cu vocea şi ochii plini de neîncredere. Dar acest Valtin este comunist sau anticomunist ?

— Nu ştiu dacă s-a îndrăgostit de mine şi nu ştiu nici dacă a ştiut că eu eram îndrăgostit de ea — spune Santiago. Uneori cred că da, alteori că nu.

— Dumneata n-ai ştiut, ea nu ştia, ce încurcătură ! Da' lucrurile astea nu se ştiu oare totdeauna, *señorito* ? Cine era fata ?

— Te anunţ că dacă este anti, ţi-o dau înapoi — şi vocea timidă a Aidei luă un ton de sfidare. Fiindcă eu sînt comunistă.

— Tu eşti comunistă ? o privi uimit Santiago. Adevărat eşti comunistă ?

Încă nu erai, nu-i aşa, voiai să fii comunistă. Îşi simţea inima bătînd puternic şi se minuna : în San Marcos nu se învaţă nimic, slăbuţule, se face numai politică, e un cuib de aprişti[1] şi comunişti, toţi nemulţumiţii din Peru se adună acolo. Gîndeşte : bietul tata. Nici măcar nu întraseşi la San Marcos şi uite ce descoperei.

— În realitate sînt şi nu sînt — mărturisi Aida. Fiindcă e greu să ştii unde se află comuniştii aici.

Cum puteai să fii comunist fără să ştii măcar dacă există un partid comunist în Peru ? Poate fuseseră închişi toţi, poate deportaţi sau asasinaţi. Dar dacă trecea oralul şi intra la San Marcos, Aida va verifica în universitate, va intra în contact cu cei care rămăseseră şi va studia marxismul şi se va înscrie în partid. Mă privea sfidător : poftim, combate-mă, vocea îi era blajină şi ochii insolenţi, spune-mi că sînt nişte atei, cu privirea arzătoare, poftim, tăgăduieşte, şi tu ascultai speriat, dar admirînd-o ; va să zică lucrul acesta exista, Zavalita ? Gîndeşte : m-am îndrăgostit oare atunci ?

— O tovarăşă de studii de la San Marcos — spune Santiago. Vorbea de politică, credea în revoluţie.

— Vai de mine, nu te-oi fi îndrăgostit de o apristă — spune Ambrosio.

— Apriştii nu mai credeau în revoluţie — lămureşte Santiago. Ea era comunistă.

— Îndrăcită chestie — spune Ambrosio. Pe legea mea, băiatule.

Noi candidaţi soseau în Padre Jeronimo, invadau rotonda de la intrare, curtea, se grăbeau spre listele prinse cu piuneze pe un afişier, îşi revedeau febril notiţele. Un zvon de treabă zorită plutea în local.

— Ai rămas privindu-mă ca şi cum ai fi un căpcăun — spuse Aida.

— Ce-ţi vine-n gînd ? Eu respect toate ideile şi de altfel, crede-mă, şi eu am — tăcu, căută cuvintele, se bîlbîi — idei înaintate.

— Zău ? Mă bucur pentru tine — spuse Aida. O să dăm azi oralul ? Tot aşteptînd, mi s-au încurcat toate, groaznic, nu-mi mai aminteşe nimic din ce-am învăţat.

— Să repetăm ceva, dacă vrei — spuse Santiago. De ce ţi-e frică mai mult ?

— De istoria universală — spuse Aida. Da, hai să ne punem întrebări. Dar mergînd, eu învăţ mai bine, aşa decît stînd jos, tu nu ?

Trecură prin rotonda de la intrare pardosită cu lespezi de culoarea vinului şi cu săli pe o parte şi alta — oare unde o locui ? — şi la capătul localului era o curte mai mică cu mai puţină înghesuială. Închise ochii şi văzu căsuţa strîmtă, curată, cu mobile austere şi văzu străzile din jur şi feţele aspre, demne, grave, sobre ale oamenilor care mergeau pe uliţi, îmbrăcaţi cu haine gri sau pulovere şi auzi convorbirile lor — solidare, concise, clandestine ? — şi gîndi muncitori şi gîndi comunişti şi hotărî nu sînt bustamantist[2], nu sînt aprist, sînt comunist. Dar ce însemna asta ? Care era diferenţa ? Nu puteam să o întreb pe ea, o să creadă că sînt idiot, trebuie să o fac să-mi spună fără să-şi dea seama. Sigur că şi-a petrecut toată vara aşa, cu ochii ţintuiţi în chestionare, mergînd încoace şi încolo într-o odăiţă cu lumină slabă şi ca să ia note se aşeza la o măsuţă luminată doar de o lampă fără abajur sau de nişte luminări, mişca buzele încet, închizînd ochii, se ridica şi mergînd repeta nume, fapte, plină de noapte şi hotărîtă. Ce-or fi părinţii ? Tatăl muncitor, mama femeie de serviciu ? Mergeau foarte încet, dinastiile faraonice, întrebîndu-se, aproape în şoaptă, Babilon şi Ninive, — o fi auzit vorbindu-se de comunism la ea în casă ? — cauzele primului război mondial — ce-o să creadă cînd va afla că bătrînul lui e cu Odria[3] ? — bătălia de la Marna — poate nu va mai vrea să se întîlnească cu mine, te urăsc, tată. Ne puneam întrebări şi, închipuie-ţi, nu prea ne puneam. Ne îmbrăţişeam. Unde a învăţat, la un colegiu naţional ? Da, la o unitate şcolară, dar el ? La Santa Maria, ah, un liceu pentru băieţii de familie. Nu, erau de tot felul, era un liceu foarte prost, ce vină avea el că părinţii îl băgaseră acolo, el ar fi preferat Guadalupe şi Aida izbucni în rîs : nu te roşi, ea nu avea prejudecăţi, ce s-a întîmplat la Verdun ? Gîndeşte-te : aşteptam lucruri formidabile de la Universitate. O să intre în partid, o să meargă la tipografie împreună, o să se ascundă la un sindicat împreună, o să intre la închisoare împreună şi o să fie exilaţi împreună : zăpăcitule, era o bătălie, nu un tratat şi el desigur, ce zăpăcit, şi acum ea cine a fost Cromwell. Aşteptam lucruri formidabile de la noi, ce crezi.

— Cînd ai intrat la San Marcos şi ţi-au tuns părul scurt, domnişoara Tete şi domnişorul Chispas îţi strigau cap de dovleac — spune Ambrosio. Ce mulţumit a fost tatăl dumitale că ai aprobat examenul, *señorito* Santiago.

Vorbea de cărţi şi avea fuste, ştia multe lucruri despre politică şi nu era bărbat, Mascota, Puica, Veverita păleau, Zavalita, idioatele drăguţe din Miraflores se topeau, dispăreau. Să descoperi că o fată putea folosi la ceva mai mult, îţi dai seama ? Nu numai pentru plăcere, pentru a umbla după ea, gîndindu-te la ea, nu numai pentru a te îndrăgosti, îţi dai seama ? Pentru ceva mai mult. Avea să urmeze dreptul şi de asemenea pedagogia, tu urma să faci dreptul şi literele.

— Faci pe vampa, pe paiaţa sau pe cine naiba ? spuse Santiago : Unde te duci aşa boită şi scîlvisită ?

— Şi la litere, ce specialitate ? spuse Aida. Filosofie ?

— Unde am poftă şi unde nu te priveşte, spuse Tete. Nu ţi-am adresat cuvîntul, cu ce drept îmi vorbeşti ?

— Cred că literatura — spuse Santiago. Încă nu ştiu.

— Toţi cei care urmează literatura vor să fie poeţi — spuse Aida. Tu nu ?

— Nu vă mai certaţi, interveni doamna Zoila. Parc-aţi fi cîinele cu pisica. Gata, terminaţi.

— Aveam un caiet cu versuri scrise pe ascuns — spune Santiago. Nimeni să nu-l vadă, nimeni să nu ştie. Vezi ? Eram un tînăr pur.

— Nu te roşi fiindcă te întreb dacă vrei să fii poet — rise Aida. Nu fi burghez.

— Ce te mai făceau să te înfurii spunîndu-ţi „prea-nţeleptul" — adăugă Ambrosio. Ce încăierări mai urmau, mamă-doamne !

— Poţi să te duci să-ţi schimbi rochia şi să te speli pe faţă — spuse Santiago. N-ai să pleci în oraş, Tete.

— Şi ce-i aşa rău ca Tete să se ducă la cinema — spuse doamna Zoila. De cînd ai devenit aşa strict cu sora ta, tu care eşti mai liberal şi nu vrei să auzi de biserică ?

— Nu se duce la cinema, ci la *Sunset* să danseze cu derbedeul de Pepe Yáñez — spuse Santiago. Azi dimineaţă am prins-o făcînd planul la telefon.

— La *Sunset* cu Pepe Yañez ? — spuse Chispas. Cu pramatia aia ?

— Nu că aş vrea să fiu poet, dar îmi place mult literatura — spuse Santiago.

— Ai înnebunit, Tete ? spuse don Fermin, E adevărat ce-a spus ?

— Minciună, minciună — tremura Tete, fulgerîndu-l din ochi pe Santiago. Blestematule, smintitule, te urăsc, aş vrea să te văd mort.

— Şi mie îmi place — spuse Aida. La pedagogie am să aleg literatura şi limba spaniolă.

— Crezi că ai să-ţi înşeli aşa uşor părinţii, nefericito ? — spuse doamna Zoila. Cum ai putut să-l faci pe fratele tău blestemat ? Nebuno.

— Nu ai vîrsta să mergi prin localuri din astea, fetiţo — spuse don Fermin. N-ai să ieşi în oraş nici azi, nici mîine, nici duminecă.

— Lui Pepe Yáñez am să-i rup oasele — spuse Chispas. Să ştii, tată, că-l omor.

Acum Tete plîngea cu hohote, blestematule, vărsase ceaşca cu ceai, de-ar muri o dată, şi doamna Zoila, nebuno şi ea aşa mare şi aşa neisprăvită, şi doamna Zoila pătezi faţa de masă, în loc să birfeşti ca femeile du-te şi scrie-ţi versurile de nătăfleţ. Se ridică de la masă şi ieşi din sufragerie şi încă striga versurile tale de birfitor şi nătăfleţ, de-ai muri o dată, blestematule. O auziră urcînd scările şi trîntind o uşă. Santiago mişca încă linguriţa în ceaşca goală ca şi cum ar fi pus în ea zahăr.

— E adevărat ce-a spus Tete ! — surîse don Fermin. Scrii versuri, slăbuţule ?

— Le ascunde într-un caietel după enciclopedie, Tete şi cu mine le-am citit pe toate — spuse Chispas. Versuri de dragoste şi de asemenea despre Incaşi. Nu te ruşina, prea-nţeleptule. Uite cum s-a fistichi, tată.

— Tu abia ştii să citeşti, aşa că era greu să fi citit ceva — spuse Santiago.

— Şi tu nu eşti singura persoană din lume care citeşte — spuse doamna Zoila. Nu fi atît de îngîmfat.

— Du-te şi scrie versuri din astea, de-ale tale, efeminate — prea-nţeleptule — spuse Chispas.

— Uite ce-au învăţat, de ce i-am mai dat la cel mai bun colegiu din Lima — spuse doamna Zoila. Se insultă ca nişte birjari în faţa noastră.

— Şi de ce nu mi-ai spus că scrii versuri ? întrebă don Fermin. Trebuie să mi le arăţi, slăbuţule.

— Minciuni de-ale lui Chispas şi Tete — bolborosi Santiago. Nu-i lua în serios, tată.

Venise comisia de examinare, erau trei. În local se instalase o tăcere tematoare. Băieţii şi fetele văzură pe cei trei traversînd rotonda precedaţi de un portar şi dispărînd într-o sală. Să intru eu, să intre ea. Reîncepu zumzetul, mai dens şi mai zgomotos ca înainte. Aida şi Santiago se întoarseră în curtea din fund.

— Tu ai să intri şi încă cu note mari — spuse Santiago. Ştii toate subiectele pînă la punct şi virgulă.

— Nu crede, sînt multe pe care abia le-am ameţit — spuse Aida. Tu însă, sigur că intri.

— Toată vara n-am făcut decît să tocesc — spuse Santiago. Dacă mă trintesc, mă împuşc.

— Eu sînt contra sinuciderii, spuse Aida. Să te omori e o laşitate.

— Poveşti de-ale popilor — spuse Santiago. Trebuie să fii foarte curajos ca să te ucizi.

— Pe mine nu mă importă popii — spuse Aida şi din ochi : poftim, poftim, îndrăzneşte. Eu nu cred în Dumnezeu, eu sînt ateu.

— Şi eu sînt ateu — spuse imediat Santiago. Bineînţeles.

Îşi continuară mersul, întrebările, uneori erau distraţi, uitau de chestionare şi începeau să converseze, să discute : cădeau de acord, se contraziceau, glumeau, timpul trecea zburînd şi deodată : Zavala Santiago ! Tin-te tare, îi surise Aida şi să-ţi cadă un subiect uşor. Trecu printr-un dublu gard de candidaţi, intră în sala de examen şi nu-ţi mai aminteşti. Zavalita, ce bilet ai tras, nici chipurile membrilor din comisie, nici ce-ai răspuns : numai că ai ieşit mulţumit.

— Îţi aminteşti doar de fata care-ţi plăcea şi restul s-a şters — spuse Ambrosio. E firesc, băiatule.

Totul îi plăcea în ziua aceea. Localul care sta să cadă de bătrîneţe, feţele candidaţilor de culoarea smoalei, pămîntului sau paludismului, atmosfera în care clocotea aşteptarea, lucrurile pe care le spunea Aida. Cum te simţeai, Zavalita ? Ca în ziua primei comuniuni, nu-i aşa ?

— Ai venit pentru că era vorba de Santiago — făcu pe bosumflata Tete. La comuniunea mea nu ai venit, nu te mai iubesc.

— Vino şi sărută-mă, prostuţo — spuse don Fermin. Am venit pentru că slăbuţul a ieşit primul şi dacă ai fi luat note bune aş fi venit şi la tine. Eu vă iubesc pe toţi trei deopotrivă.

— Aşa zici, dar nu e adevărat — se plînse Chispas. Nici la comuniunea mea n-ai fost

— Cu scena asta de gelozie o să-i stricaţi ziua slăbuţului, terminaţi cu aiurelile — spuse don Fermin. Hai, urcaţi-vă în maşină.

— Să mergem la *Potcoava*, tată, — Au un lapte bătut şi cremvurşti grozavi — spuse Santiago.

— Ba la *Roata Chicago* care s-a deschis în Cîmpul lui Marte, spuse Chispas.

— Mergem la *Potcoava* — spuse don Fermin. Slăbuţul e cel sărbătorit, trebuie să-i facem gustul.

Ieşi din sală alergînd, dar înainte de a ajunge la Aida — dau chiar notele pe loc, cum sînt întrebările, lungi sau scurte ? — trebui să suporte asaltul candidaţilor şi Aida îl întîmpină zîmbind : i se citea pe faţă că a-vusese succes, ce bine, nu mai era nevoie să se impună.

— Înainte de a trage biletul, mi-am vîndut în gînd sufletul pentru o chestiune uşoară — spuse Santiago. Aşa că dacă există dracul, o să mă duc în iad. Dar scopul scuză mijloacele.

— Nici sufletul, nici dracul nu există, dar la stai puţin : dacă crezi că scopul justifică mijloacele, eşti un nazist.

— Susţinea părerea contrară în toate, discuta despre tot şi cu patimă, parc-ar fi vrut să se piardă — spune Santiago.

— O femeiuşcă băgăcioasă din alea care dacă zici alb, ele negru şi dacă zici negru, ele nu, alb. Tertipuri pentru a-nfierbînta pe bărbat, dar de obicei se prind.

— Sigur că te aştept, — spune Santiago. Să te-ajut să mai repeţi puţin ? Istoria perşilor, Carol cel Mare, Charlotte Corday, naşterea şi moartea lui Danton, factorii externi ai dispariţiei imperiului austro-ungar, să-i cadă un bilet uşor, să reuşească. S-au întors în curtea cea mare, s-au aşezat pe o bancă. Un puşti intră strigînd ziarele de seară, băiatul care sta alături de ei cumpără *El Comercio* şi după o clipă spuse nenorociţii, era culmea. Se întoarseră să-l privească şi el le arătă un titlu cu litere mari şi fotografia unui bărbat cu mustăţi. Îl băgaseră la închisoare, îl exilaseră sau omoriseră şi cine era omul, Zavalita ? Acolo, alături de voi, era Jacobo, blond, slab, neîngrijit, ochii limpezi furioşi, degetul îndoit arătînd fotografia din ziar, vocea înăsprită de protest. Peru mergea tot mai rău, un ciudat aer ţărănesc pe faţa ca laptele, unde puncai degetul ieşea puroi, cum spunea Gonzales Prada. O faţă întîlnită vreodată, de departe şi în treacăt, pe străzile elegante din Miraflores.

— Încă unul din răzvrătiţii ăia — se miră Ambrosio. La dracu', San Marcos era un cuib al subversiunii, *señorito* Santiago.

Da, altul din tinerii aceia puri, răzvrătiţi împotriva culorii pielei sale, împotriva clasei, împotriva lui însuşi, împotriva Perului. Se gîndeşte : o continua la fel de pur, o fi fericit ?

— Nu erau prea mulţi, Ambrosio. A fost o întîmplare să ne întîlnim toţi trei, din prima zi.

— Pe prietenii ăştia din San Marcos, nu-i aduceai niciodată acasă — spune Ambrosio, În schimb domnişorul Popeye şi colegii de liceu luau ceaiul cu dumneavoastră, îi primeai.

Îţi era ruşine, Zavalita ? Să nu vadă Jacobo, Hector, Solórzano, unde şi cu cine locuiai, să nu cunoască pe bătrîna şi să nu audă pe bătrîn, să nu asculte idioţeniile drăguţe ale lui Tete ? Sau să nu ştie bătrînii cu cine umblai, să nu vadă Chispas şi Tete faţa de uliu a metisului Martinez ? Gîndeşte-te : în această primă zi ai început să omori pe bătrîni, pe Popeye, Miraflores, Rupeai, Zavalita, intrînd în altă lume ; acolo, acolo s-a hotărît ? Gîndeşte-te : rupînd cu ce, intrînd în care lume ?

În româneşte de
Paul Alexandru GEORGESCU

1. Partizani ai partidului APRA (Alianţa Populară Revoluţionară Americană) cu pretenţii iniţiale progresiste, apoi abandonate.
2. Partizan al lui Bustamante, preşedinte al Perului (1945—1948).
3. Generalul Odria, preşedinte al Perului (1948—1956).

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef : Ştefan Bănulescu
Redactori şefi adjuncţi :
Cezar Baltag, Fănuş Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacţie :
Constantin Ţoiu

REDACŢIA :
Bucureşti, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAŢIA :
Şoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"

Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ion.